

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för arkeologi
och antik historia

Gravskick i Gotländska Skeppssättningar

-En osteologisk analys av kremerade ben

Sofya Blinova Högberg

Kandidatuppsats 15 hp i Osteologi
VT 2019

Handledare: Sabine Sten
Bihandledare: Helene Martinsson-Wallin
Uppsala universitet Campus Gotland

Abstract

Blinova Högberg, S. 2018. *Gravskick i gotländska skeppssättningar, en osteologisk analys av kremerade ben.*

Blinova Högberg, S. 2018. *The burial practice in Gotlandic ship settings, an osteological analysis of cremated bones.*

This thesis will focus on stone ship settings and the burial practice surrounding them. Over 400 stone ships have been found in Gotland but only 70 of them have been studied and even less osteological analyses have been made. The burials in focus will be four ships which are all made of pieces of limestone formed like ships and are located under the surface opposed to the other types of stone ships settings that are made of big raised rocks. The ships in question are graves therefore the study will focus on the monuments as burial places and will seek to see similarities and differences in the outer and inner burial practice. By analyzing cremated bones, I will determine the age, sex and the number of individuals buried and with the help of the artefacts find possible patterns that can help determine the inner burial practice.

Keywords: *Stone ships, Ship Setting, Bronze Age, Cremated bones, Gotland.*

Kandidatuppsats i Arkeologi med inriktning mot Osteologi 15 hp. Handledare: Professor Sabine Sten. Bihandledare: Helene Martinsson-Wallin. Ventilerad och godkänd 2019-06-13.

© Sofya Blinova Högberg

Institutionen för arkeologi och antik historia, Uppsala universitet, Campus Gotland, Cramérgatan 3, 621 57, Visby, Sweden.

Tack

Tack till min handledare Sabine Sten, professor vid institutionen för Arkeologi och Antik historia, Uppsala universitet Campus Gotland som har hjälpt, rådggett och stöttat mig under arbetets gång. Tack till min bihandledare Helene Martinsson-Wallin, professor vid institutionen för Arkeologi och Antik historia, Uppsala universitet Campus Gotland som gett råd och hjälpt mig med den arkeologiska inriktningen i arbetet. Jag vill även tacka Joakim Wehlin universitetslektor vid institutionen för Arkeologi och Antik historia, Uppsala universitet för möjligheten att vara med och bidra till forskningen kring skeppssättningar i Östersjöområdet och för mycket nyttig litteratur och bildmaterial. Gustav Malmborg universitetsadjunkt vid institutionen för Arkeologi och Antik historia, Uppsala universitet Campus Gotland. Tack till kurskamrater Annelie Öhman och Matilda Eriksson för stöd och hjälp under uppsatsens skrivande. Jag vill även tacka min mamma och syskonen Rurik, Freja, Disa och Eira som stöttat mig.

Innehållsförteckning

1.	Introduktion.....	5
1.1.	Syfte.....	5
1.2.	Frågeställningar	5
1.3.	Teori.....	6
1.4.	Avgränsning.....	6
1.5.	Metoder.....	6
1.5.1.	Könsbedömning	6
1.5.2.	Åldersbedömning	7
1.5.3.	Förbränningsgrad	7
1.5.4.	MIND-beräkning.....	8
1.5.5.	Patologiska förändringar	8
2.	Källkritik	9
3.	Bakgrund.....	10
3.1.	Förkortningar och ordlista.....	10
3.2.	Forskningshistorik	10
3.2.1.	Tidigare forskning kring skeppssättningar	10
3.2.2.	Tidigare analyser av brända ben.....	11
3.3.	Skeppssättningar och bronsålderns kosmologi	12
4.	Presentation av källmaterial	13
4.1.	Annelund, Visby 8	14
4.2.	Lilla Hoburga, Fårö 206.....	15
4.3.	Stora Bjers, Stenkyrka 30	16
4.4.	Sammanfattning av källmaterialet	17
5.	Analys och Resultat.....	18
5.1.	Annelund, Visby	18
5.1.1.	Skepp 1, 245III.....	18
5.1.2.	Skepp 2, 245IV.....	22
5.2.	Lilla Hoburga, Fårö 206.....	23
5.3.	Stora Bjers, Stenkyrka 30	24
5.4.	Resultatsammanfattning.....	25
6.	Diskussion.....	27
7.	Konklusion.....	30
8.	Framtida forskning.....	31
9.	Sammanfattning	32
10.	Referenslista.....	33
11.	Illustrationsförteckning	35
12.	Appendix.....	37
	Benlista RAÄ Visby 8, Annelund.....	38
	Benlista RAÄ Stenkyrka 30, Stora Bjers.....	47

1. Introduktion

Det finns över 400 skeppssättningar på Gotland från bronsåldern av dem är det endast 70 som blivit arkeologiskt undersökta. Det rika källmaterialet som är tillgängligt kan ge möjlighet för flera intressanta studier. Kremerat skelettmateriale har ofta lagts undan och förblivit outforskat därför är det av stort intresse att komplettera de existerande undersökningar av gotländska skeppssättningar med nya undersökningar.

Även om det finns många problem vid analys av brända ben kan de inte bara berätta om vem/vilka som är begravd/begravda och ge kunskap om människans begravningsritualer och riter. Då kremering ofta har en symbolisk handling kan man erhålla en inblick i tidigare folks kosmologiska uppfattningar (Kaliff & Østigård 2013: 91ff). Brända ben visar att människan avsiktligt hanterat sina döda genom att bränna dem och vid fynd av exempelvis djurben eller gravgåvor kan det ges information om vilka djur och objekt som var av betydelse. Med kremering som redan ett intressant begravningssätt är det även intressant att se på skeppssättningar i begravningskontexten då de kan förknippas med den andliga resan till livet efter detta eller som en symbol av färdmedlet som spelade en stor roll för människan (Wehlin 2013: 134).

Det finns mycket som kan undersökas när det gäller skeppssättningar, därför ligger fokuset i arbetet på fyra skeppssättningar från Gotland. Mer specifikt skeppen och osteologiska materialet från Annelund (Visby), Stora Bjers (Stenkyrka) och Lilla Hoburga (Fårö). Alla dessa skeppssättningar är av typ fyra enligt Joakim Wehlins kompletteringar till Harald Hanssons typindelning Typ fyra är en typ av skeppssättning som befinner sig under markens yta till skillnad från de andra typerna som är byggda av stenar ovan mark. Fjärde typen är en av de äldre typerna och dateras framförallt till bronsåldern, period IV, vilket är 1100–900 f. Kr. (Hansson 1927:63–65; Wehlin 2013: 58–60, 68).

1.1. Syfte

Det osteologiska materialet i uppsatsen kommer från fyra skeppssättningar, två i Annelund, ett från Stora Bjers och ett från Lilla Hoburga från Gotland samt Fårö. Alla dessa skeppssättningar kan upplevas lika då de är byggda av kalkstensflisor och är placerade under marken. Dock finns det ingen anledning att tro att skeppssättningarna som undersöks i arbetet liknar varandra i inre gravskick, de begravda samt fynd. Skeppssättningarna i fråga liknar inte andra skeppssättningar runt östersjöområdet då de består av uppresta stenar ovanför mark. Därför är syftet med uppsatsen att undersöka de osteologiska och arkeologiska materialen i skeppssättningarnas yttre och inre gravskick. I arbetet kommer skeppssättningar därför studeras som begravningsplats. Uppsatsen bidrar även till Wehlins forskning kring skeppssättningar i östersjöområdet.

1.2. Frågeställningar

I arbetet har följande frågor ställts till materialet:

- Vad kan det osteologiska materialet säga om gravskicket i samband med skeppssättningarna?
- Vad kan skeppssättningarna och de arkeologiska fynden berätta om gravskicket?
- Vilka likheter och olikheter finns det mellan de olika lokalerna?

1.3. Teori

Den teoretiska utgångspunkten i arbetet är att tolka skeppssättningarna som gravar. Vem som begravdes och vilka likheter och skillnader som går att finna i gravskicket. Vad som definierar en grav kan diskuteras då olika arkeologer ser på begreppet på olika sätt. Detta arbete utgår från samma definition som Wehlin (2013: 24–25). Denna definition är att en grav eller gravläggning är en större mängd mänskliga ben som ligger koncentrerat, ligger placerade i en behållare som en urna eller en kista i kontext med föremål som kopplas till gravar.

Det kremerade skelettmaterialet ligger i fokus i arbetet. Vid analys av kremerade skelettmaterialet har ett metriskt och empiriskt tillvägagångssätt skett. Skelettet krymper och spricker vid förbränning vilket är viktigt att utgå ifrån samt allt som grävs ut måste inte representera det som en gång har legat i graven, källkritik är viktig.

Skeppet tolkas även som ett symboliskt monument. Det kommer därför vara en utgångspunkt att skeppet har en större betydelse som en symbol. Kremation som begravningsritual och kosmologin runt praktiken kommer dra paralleller till Kaliffs och Østigårds tolkningar av kremationspraktiker (Kaliff & Østigårds 2013: 13–24; Wehlin 2013: 48–54).

1.4. Avgränsning

Uppsatsen avgränsas med specifika skeppssättningar på Gotland, specifikt skeppen och materialet från Annelund (Visby), Stora Bjers (Stenkyrka) och Lilla Hoburga (Fårö). Skeppssättningarna var utvalda av Joakim Wehlin för hans forskning. Ännu en avgränsning som har gjorts är att endast det tillgängliga osteologiska materialet har analyserats. Antalet skeppssättningar är en avgränsning som även gjordes på grund av den begränsade tiden som fanns för den osteologiska analysen av materialet.

1.5. Metoder

För att besvara frågeställningarna utfördes en analys av kremerade benen från fyra skeppssättningar från de fyra olika lokalerna: Annelund (Visby), Stora Bjers (Stenkyrka) och Lilla Hoburga (Fårö). Tillgängliga arkeologiska rapporter och relevant litteratur som berör de olika anläggningarna har studerats för en förståelse av fyndkontexten. Det osteologiska materialet har därefter analyserats med hjälp av referensmaterialet i Osteologiska laboratoriet, Uppsala universitet, Campus Gotland samt tillgänglig litteratur som fokuserar på analys och identifiering av brända ben. Alla anläggningar analyserades separat och skrevs in i separat i benlistor för en tydlig presentation av resultaten för varje fyndpåse och lokal. I benlistan presenterades identifierade benfragment indelade i olika kroppsregioner: kranium, kotraden/bålen, övre extremiteter och nedre extremiteter.

Förbränningsgraden, benens totala vikt, fragmentantal samt vikt av identifierade och oidentifierade har analyserats och sammanställts. MIND-beräkning (minsta individantal), könsbedömning, åldersbedömning och undersökning av patologiska förändringar har även utförts på materialet.

Som nämnts ovan har de arkeologiska rapporterna och relevant litteratur om skeppssättningarna i Annelund, Stora Bjers och Lilla Hoburga genomgått. Med det har likheter och olikheter inom benmaterialet på de olika lokalerna dokumenterats, samt vilka arkeologiska fynd som hittats och hur benen har deponerats i skeppet. Informationen från rapporterna och andra studier om skeppssättningar möjliggjorde att har slutsatser kunnat dragits.

1.5.1. Könsbedömning

Könsbedömning kan vara svårt att utföra på kremerat material då det oftast är väl fragmenterat och könskaraktäristiska benelement bevaras sällan. Den möjliga könsbedömningen gjordes på

ögonbrynsbågen enligt Burkista och Ubelaker (1994). Metoden baseras på en skala av kvinnliga drag som är 1 till manliga drag som 5 (se *Tabell 1*).

Tabell 1. Könsfördelning enligt Burkista & Ubelaker 1994.

1	Kvinna
2	Kvinna?
3	Går ej att fastställa
4	Man?
5	Man

1.5.2. Åldersbedömning

För åldersbedömning användes framförallt skalltaksfragment och tänder, i vissa fall var det möjligt att studera benens fusioneringsgrad. Åldersbedömningen skedde efter Sjøvolds (1978) åldersfördelning. Beteckning adult är betäckningen för individer som det endast gick att fastställa till vuxen (se *Tabell 2*).

Tabell 2. Åldersfördelning enligt Sjøvold 1978.

Infant	0–1 år
Infans I	0–7 år
Infans II	5–14 år
Juvenalis	10–24 år
Adultus	18–44 år
Maturus	35–64 år
Senilis	50–79 år
Adult	>20 år

Åldersbedömning som gjordes med hjälp av kraniesuturer utgick utifrån Gejvall (1948) och Holck (1997). Genom att observera suturerna och skalltaget är det möjligt att se individens ungefärliga ålder då suturerna växer samman när människan blir äldre (Gejvall 1948; Holck 1997).

Åldersbedömning på tänder utgår framförallt ifrån tändernas eruption och rotkanalens rotpets. Under högre temperaturer förstörs tandkronan vilket gör det omöjligt att identifiera ålder utifrån tandslitage. Tandens rot finns ofta bevarad då den är skyddad av käkbenet, vilket ger en möjlighet att se om rotkanalens spets är sammanväxt eller inte (Gejvall 1947; Gejvall 1948: 159f). Vid bedömningen av rotkanalens vidd och tändernas eruption användes Ubelaker (1989).

Åldersbedömning utfördes även med hjälp av sammanväxning av epifyser med hjälp av Bass (1987), Burkista & Ubelaker (1994), Scheuer & Black (2000) och White m.fl. (2012).

1.5.3. Förbränningsgrad

När den döda kroppen kremeras ändras benens utseende och färgen beroende på temperaturerna vid förbränningen. Färgen kan variera från vit, gul, grå, brun, blå och svart. För tolkning av benens förbränningsgrad kommer analysen utgå från Schmidt & Symes (2008) färguppdelning och Holcks (1997) indelning och beskrivning av förbränning (se *Tabell 3*). Detta görs för att exempelvis kunna se om kroppen blivit jämnt förbränt vilket kan berätta om hur individen legat på bålet eller om kremationen utfördes av individer erfarna med att utföra kremationer. Det är dokumenterat av exempelvis Kaliff och Østigård (2013: 126) att det är svårt att uppnå jämn förbränning och att det krävs mycket kunskap om hur en kremation ska utföras för att få ett bra resultat.

Tabell 3. Fragmentfärg och förbränningsgrad enligt Holck 1997 och Schmidt & Symes 2008

Grad	Temperatur (°C)	Färg
0	<200°	Brun, gul, orange

1	200-400°	Svart
2	400-700°	Beige, mörkgrå, gråblå
3	700-1100°	Grå-vit
4	>1100°	Vit

1.5.4. MIND-beräkning

I den osteologiska analysen användes MIND-beräkning som tillämpas för att kunna bedöma minsta antalet individer. Metoden går ut på att beräkna de skelettdelar som kommer parvis eller i ett exemplar i kroppen. Om två ben från samma sida av exempelvis sidobestämda kranium fragment förekommer betyder det att det finns minst två individer i materialet. Om två tappkotor (*axis*) kotor hittas betyder det att minst två individer då det endast finns en tappkota (*axis*) hos en individ.

Förutom detta kommer den arkeologiska kontexten användas för att identifiera olika gravläggningar och individer i kombination av MIND-beräkning. Om fler gravar påträffas i två olika kistor eller kärl dras slutsatsen att det är två olika individer.

1.5.5. Patologiska förändringar

Inga patologiska förändringarna har påträffats under analysen av materialet.

2. Källkritik

Vid användning av de osteologiska metoderna är det viktigt att komma ihåg att avvikelser kan ske hos olika individer, vilket inte ger ett absolut resultat vid exempelvis könsbedömning kan en individ vara kvinna men ha karakteristiskt manliga drag eller tvärt om. Vid åldersbedömning ska det finnas i åtanke att alla inte utvecklas i samma takt och att avvikelser kan förekomma. Möjligen kan det förekomma att epifyser växer samman snabbare eller att tandruption sker senare eller tidigare än vanligt. Vissa individer får exempelvis inte sina visdomständer (*molar 3*) vilket kan påverka resultatet då det beräknas att en individ får den vid en viss ålder. Metoderna för könsbedömning och åldersbedömning har framförallt utarbetats på obrända ben vilket påverkar analysen. Vid förbränning av ben sker förändringar i benet. Benen kan krympa, ändra form och/eller spricka på ett sätt som kan påverka tolkningen då de kan felbedömas på grund av den ändrade formen (Alexandersen m.fl. 2008).

Det ska även uppmärksammas att mycket av källkritiken till analysen härstammar från vem som utför analysen. Två olika individer kan analysera ett och samma material och tolkningen kan variera och därmed få varierade resultat. En del osteologer är mer vågade i fastställningen av kön och ålder medan andra väljer att vara mer försiktiga.

Hur materialet grävdes ut kan ha stor påverkan på tolkningen. Exempelvis kan kontexten som benen låg i försvinna, ibland läggs ben från olika kontexter ner i samma fyndpåse och jorden kanske inte sållats vilket gör det omöjligt att veta hur materialet legat och hur det sett ut in situ (McKinley 1989: 67f; Williams 2008: 242).

En annan aspekt som kan vara problematisk är att arkeologiska rapporter endast kan säga en del eller mycket lite om hur benen låg i anläggningen. Det gör det väldigt svårt att koppla ihop vissa bennummer och fyndnummer med varandra, vilket påverkar resultatet då det inte går att se om en specifik gravläggning var en sekundärbegravning. När det gäller rapporten för Lilla Hoburga är det mer av en lista av vilka fornlämningar som påträffades på gravfältet med en kort beskrivning som inte bidrog mycket till detta arbete. Brist på information om denna lokal kan påverka resultatet av analysen om gravskicket.

3. Bakgrund

I följande kapitel redovisas en bakgrund till arbetet i form av forskningshistorik.

3.1. Förkortningar och ordlista

Skeppets olika delar

Stävsten: Stenen som markerar fören och aktern på skeppet

Midskeppssten: Stenar placerade halvvägs mellan stävstenarna på skeppets kantkedja

Förstäv: Förlängning som går uppåt från skeppets köl som är skeppets botten.

Kantkedjan: Skeppets sidor

Wehlins (2013) typindelning av skeppssättningar på Gotland

*Typ 1-*Är oftast kortare skeppssättningar som utgörs av jämnstora rundade glest ställda resta stenar som även många gånger lutar sig en aning utåt. Längden brukar stäcka sig från 6 till 10 meter i längd och 2–4 meter i bredd. Typ 1 har ofta midskeppsstenar som placeras i mitten av skeppet. Wehlin (2013) nämner även att det även kan göras underindelningar av typ 1 då de kan variera i utseendet.

*Typ 2-*Denna typ brukar vara mycket större än typ 1, då de vanligen är mellan 10–20 meter långa och är även smalare då bredden brukar vara 2 till 5 meter. Dessa skepp består av mindre lagda stenar som placeras tätare med stora stenar i stävarna. Det förekommer att denna typ har dubbel eller trippel kantkedja.

*Typ 3-*Är vanligtvis lång, smal och brukar vara lika stora som typ 2. Kantkedjan hos dessa skepp består av resta stenar som är mindre men blir större mot stäven. Typ 3 har många gånger stenfyllning, saknar midskeppssten och har vanligtvis en utläsbar för och akt då storleken på stenarna i var ände varierar i storlek. Förutom storleken påträffas en rektangulär form i en av ändarna.

*Typ 4-*Denna typ är endast berörd av Harald Hansson men är den mest relevanta typen i denna uppsats. Dessa skepp är till mesta dels placerade under jordens yta, ibland är de knappt synliga ovanför marken. Typ 4 är mindre då de ligger runt 4–6 meter i längd och 2–3 meter i bredd. De är byggda av resta kalkstensflisor i enkel eller dubbel kantkedja (Hansson 1927: 63ff; Wehlin 2013: 58–60).

3.2. Forskningshistorik

3.2.1. Tidigare forskning kring skeppssättningar

Sedan 1900-talet har skeppssättningar varit av intresse för arkeologer. År 1927 utförde Hansson en sammanställning av skeppssättningar på Gotland. Det var han som initialt delade in skeppen i olika typer då en morfologisk skillnad uppmärksammades mellan dem. Hansson utskiljer tre olika former och benämner senare en fjärde typ som Joakim Wehlin sedan kallar för typ fyra. Typ fyra är skeppssättningar som är under markens yta och är oftast gjorda av kalkstenshällar eller kalkflisor

till skillnad från de andra tre typer som består av uppresta stenar som ofta är i granit (Hansson 1927: 63, 88; Wehlin 2013: 58–60).

Efter Hansson har ett flertal utgrävningar skett i samband med utbyggandet av vägnätet på Gotland under 1938–1959 och 1964–1982. Flertalet undersökningar utfördes av det arkeologiska institutet och efter det av Riksantikvarieämbetet (Wehlin 2013: 31, 58; Wehlin 2017: 161).

Wehlin (2013) har studerat skeppssättningar i Östersjöområdet. I sin avhandling utgår han ifrån den maritima landskapskontexten. Han använder sig av empiriskt material i form av både arkeologiskt och osteologiskt material samt landskapet som skeppen befinner sig i. I avhandlingen tar Wehlin (2013) upp; var skeppssättningarna finns och är placerade i landskapet, vad som sker i samhället under tiden monumenten dyker upp, olika typer av skepp som finns och deras funktion samt kronologi.

I samband med Wehlins undersökning av skeppssättningarna har studenter, Lydia Eifert och Anders Gustavsson (2011, 2012), analyserat material från skeppssättningar på ön. Gustavssons kandidatuppsats berör exempelvis fyra skepp och är en osteologisk analys de av brända benen från skeppen. Tillsammans med tidigare osteologiska analyser av bland annat Sigvallius och Malmborg har 32 olika skeppssättningar undersökts osteologiskt (Gustavsson 2011: 2; Wehlin 2013: 21f).

2014 publicerade Gunilla Runesson en avhandling om bronsålderns bosättningsområden och boplatser på Gotland som berör skeppssättningar och redogör skeppens placering, antal och undersökta skeppssättningar samt hur det är möjligt att se en ändring av gravskicket på Gotland under bronsåldern (Runesson 2014: 76f).

En del forskning har även utförts rörande skeppssättningarnas datering på Gotland. Tidigt började Hansson med hjälp av typologisk dateringsmetod på arkeologiska fynden från skeppen fastslå att skeppen var från bronsåldern när det tidigare antagits att de gotländska skeppssättningarna var från yngre järnålder. Tore Artelius är en annan forskare som utgick från en typologisk dateringsmetod tillsammans och menade att de fyra typerna av skeppssättningar brukats parallellt under yngre bronsåldern. Artelius daterade skeppen till ca 1000–600 f.Kr, vilket är i mitten av period IV till början av period VI. Wehlin har dock med hjälp av ¹⁴C-analyser sett att absoluta dateringsmetoden visar på att skeppssättningarna började byggas i början av period IV, 1150 f.Kr. ¹⁴C-dateringarna visar även på att skeppssättningstraditionen fortsatte till ca 800–750 f.Kr. som är mitten av period V. Wehlin kom fram till att traditionen hör mest till period IV-V, d.v.s. 1100–700 f. Kr och att typ ett och fyra är äldre än typ två och tre. Typ ett och fyra dateras framförallt till 1100–900 f.Kr som är period IV och typ två och tre till 900–700 f.Kr som är period V (Wehlin 2013: 63–68).

3.2.2. Tidigare analyser av brända ben

Brända ben har blivit av allt större intresse och anses som värdefullt källmaterial av många forskare. En del arkeologer ansåg tidigare att brända ben inte var av något intresse och hade därför inte ett stort värde vid utgrävningar. Med Nils-Gustaf Gejvall och andra likasinnade arkeologer och osteologer ändrades studiet av kremerat material. Idag finns det ett många som studerar och undersöker kremerat material, men ändå förblir den större delen av benen oanalyserade i magasin (Gejvall 1969: 468; Wehlin 2013: 21–22).

Flertal kremeringsexperiment har utförts för att få en större förståelse och information om kremerat material som kan komma att underlätta analyser. McKinley (1993) har exempelvis utfört en rad experiment i moderna krematorier för att samla in metriska data. I sina experiment brändes individen hel för att få fram hur mycket den totala vikten av en individ för att kunna estimeras hur stor andel av en individ som finns i materialet (McKinley 1993: 283ff).

Bålets konstruktion är även ett ämne som har studerats. Bålets konstruktion är en viktig aspekt inom forskning kring kremering då det har en central roll. Sigvallius (1994) menar att specifika träslag och uppsättning av bålet är viktigt för en jämn förbränning (Sigvallius 1994: 16).

3.3. Skeppssättningar och bronsålderns kosmologi

Skeppssättningen eller skeppet i sig kan som nämnt tidigare betraktas som en symbol som bar en stor betydelse under bronsåldern. Skeppet är ett motiv som ofta återkommer på bronsåldersföremål från östersjöområdet som började dyka upp under äldre bronsålder. Avbildningar av skepp har hittats i form av hållristningar, ristningar på rakknivar och andra bronsföremål. Oberoende av var och hur skeppen avbildas förknippas de ofta med gravar. Många arkeologer har spekulerat kring vad skeppssymbolen hade för betydelse. En del menar att skeppet har en stor betydelse på grund av att det symboliserar handel och resande (Wehlin 2017: 48f, 162f). Tore Artelius ser på skeppet som bland annat en social och religiös symbol för dödsresan. Artelius menar att skeppet hade fyra symboliska funktioner. Första var att den var en transitons symbol för dödsresan, den andra var att det var en symbol för bronsålderns fruktbarhetskult, tredje var att den var en kosmologisk symbol av den dödes resa till livet efter detta och fyra att det symboliserade andlig närvaro och kommunikation (Artelius 1996: 18, 120; Wehlin 2013: 51).

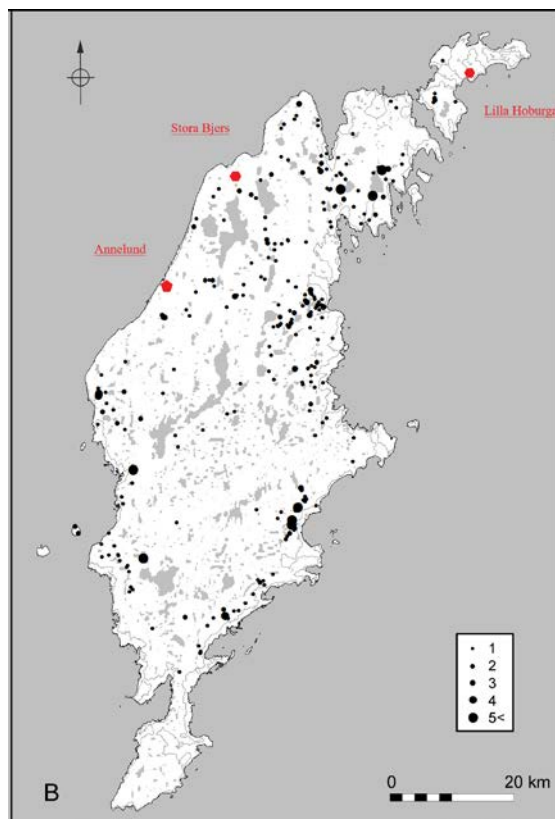
Arkeologen Flemming Kaul utgår utifrån skeppets som en symbol av en transport som symboliserar den resan mot den ständiga återfödelsen. Kaul kopplar även denna resa till solens dagliga resa. I bronsålderns symbolvärld kopplas ofta till solkulten och solens resa som har tydliga paralleller med det minoiska/ mykenska dualkonceptet. Grunden till detta kan vara den proto-indoeuropeiska myten om de två tvillinggudarna. Tvillingbröderna har även en syster som är solgudinnan och är starkt förknippade till solkulten. Bröderna och solgudinnan sammankopplas med solens dagliga resa över himlen. Tvillingarna kommer även alltid förklädda som hästar eller skepp. Tvillingmyten kan även förklara den dualistiska kosmologiska symbolvärlden under bronsåldern som går att observera i materiella lämningar från den perioden. (Wehlin 2013 51-53, 130, 144; Wehlin 2017, 163).

4. Presentation av källmaterial

De olika skeppssättningarna som undersöks i arbetet befinner sig på följande lokaler: Gotland, Visby sn. RAÄ 8, äga Annelund 1:72, Dnr: 421-4129-1998; Fårö sn RAÄ 206, äga Lilla Hoburga 1:9, Dnr: 3728/68, och Stenkyrka sn RAÄ 30, äga Stora Bjers 1:9 (se *Fig. 1* och *Tabell 4*). Materialet är lånat från Gotlands Museum. I följande kapitel redovisas de olika lokalerna samt deras bakgrund.

Tabell 4. Analyserade skeppssättningar i arbetet.

Lokal	RAÄ nr.	Dnr:	Anl.nr	Grävningsansvarig
Annelund	Visby 8	421-4129-1998	A245III	Wennersten 1975–77
Annelund	Visby 8	421-4129-1998	A245IV	Wennersten 1975–77
Lilla Hoburga	Fårö 206	3728/68	2/68	Nylén 1968
Stora Bjers	Stenkyrka 30		1/53	Silvén 1953

Figur 1. Spridningskarta över skeppssättningar på Gotland med Annelund, Lilla Hoburga och Stora Bjers markerade i rött. Modifierad efter Wehlin (2013: 83).

4.1. Annelund, Visby 8

De två skeppen i Annelund grävdes ut 1975–77 med Monica Wennersten som undersökningsansvarig. Skeppssättningarna var en del av ett stort gravfält och låg inom en större rund stensättning. De två skeppen var runt 4 meter långa och 2 meter breda och befann sig bredvid varandra och var typ 4 (se Fig. 2). De fynd som hittades var hartstättningsringar och fragment av nålar i båda skeppen samt ett lerkärl (Wennersten 1977: 109–111; Wehlin 2013: 267f; Wennersten 2016: 1–10).

Annelund befinner sig i Visby på Gotland och är ett stort gravfält. 1955–56 utfördes ett par arkeologiska undersökningar av en mindre skala för att bygga ut flygfältet. Senare under 60-talet fortsattes underökningar av gravfältet för att skapa en större förståelse av framförallt förromersk järnålder i Norden. Detta då få fynd hittas i sammanhang med denna period. Under dessa undersökningar kom man även fram till att gravfältet har använts under sten- och bronsåldern fram till romersk tid.

Figur 2. Bild av stenkonstruktionerna i skede 4 i Annelund. Foto Gotlands arkiv (Wennersten).

Mellan 1969 och 1987 gjordes en totalundersökning av Annelundsgravfältet under ledning av Monica Wennersten. Under dessa utgrävningar undersöktes även de två skeppssättningarna som studerats som fallstudier i denna uppsats. Skeppssättningarna befann sig på norra delen av gravfältet inom en större rund stensättning som var ca 18 meter i diameter och innehöll ett flertal brandgravar. Skeppen var lokaliserade söder om stensättningens centrum. Skepp 1, eller skepp 245 III, var 4,4 meter långt och 2 meter, eller skepp 245 IV, brett och skepp 2 var lite mindre och var 3,7 meter långt och 1,5 meter brett. Skepp 1 innehöll enligt rapporten tre brandgravläggningar då två av de respektive gravarna var i mindre stenkistor och den tredje i ett kärl vilket hartstätningar som hittats

visar på. Hartstätningar hittades även i den centrala stenkistan tillsammans med en bronsnål och ett lerkärl. I Skepp 2 befann sig en stenkista i mitten där ett bronsnåls fragment och hartstätning (Wennersten 2016: 1–10, 173–187).

Wennersten menar att de runda stensättningarna och skeppssättningarna varit de primära gravarna på anläggningen och det gick inte att säga om dateringen skildes (Wennersten 2016: 176).

Figur 3. Bild från utgrävning av skeppssättningarna i Annelund. Foto från Gotlands arkiv av Wennersten.

4.2. Lilla Hoburga, Fårö 206

Stenskeppet i Lilla Hoburga på Fårö, som är en ö norr om Gotland. Anläggningen grävdes ut år 1968 av Erik Nylén och Sture Engqvist och var en del av ett gravfält. På gravfältet fann man tre skeppssättningar, två av dem var intill varandra och endast en är undersökt. Längden på skeppet låg på 6 meter i längd och 2 meter i bredd och det var typ 4 (se Fig. 4 och 5). Fynden utgjordes av obrända ben, keramik, kol och järnfragment. Järnfragmentet tros dock vara recent. Efter utgrävningen av denna anläggning publicerades endast en artikel av Nylén som kort berör platsen. En omnämning i Fårö sockenbok om att utgrävningen påbörjats på gravfältet och att utgrävningen fortsatt under 1960-talet har hittats. På Gotlands museum hittades även beslut om utgrävningen och en kort beskrivning av gravfältet som inte går in på detalj om skeppssättningen i sig (Hermansson & Hermansson 1969; Östergren 2004: 79; Wehlin 2013: 241). Avsaknaden av rapport eller ingående beskrivning av anläggningen kan påverka resultatet.

Figur 4. Foto från utgrävning av lager 3 i Lilla Hoburga. Foto från Gotlands arkiv.

Figur 5. Bild av skeppssättningen i Lilla Hoburga. Foto Gotlands arkiv.

4.3. Stora Bjers, Stenkyrka 30

I Stora Bjers fanns det två sammankopplade skeppssättningar som var undersökta år 1953 av Ulla Silvén. Skeppen var 7,5 och 6 meter långa, 3 meter breda samt var typ 4 (se *Fig. 6*). Det låg nära St. Bjers grav och 60 meter från ett större stenröse. Tillsammans med rika kulturlager visar detta att platsen varit använd under en lång tidsperiod. Fynden i skeppen utgjorde krukskärvor, flintaavslag, bronspincett och harts. Endast benmaterialet från ett av skeppen kommer undersökas. C14 analys utfördes på de brända benen och gav en datering till 1059–895 f.Kr. Skeppet innehåller två brandgravar 1A och 1B, grav 1A är den analyserats i detta arbete (Silvén 1954: 13–32; Wehlin 2013: 261f).

Skepp 1, eller det norra skeppet var konstruerat av kalkstensflisor i ”skalmursteknik”. Detta betyder att skeppets väggar bestod av ett yttre lager av kalkstensflisor småsten på mitten och en inre vägg av kalkstensflisor. Skeppets översta skede var starkt skadat på grund av plöjning, vilket har spridit ut delar av graven (Silvén 1954: 12–32).

Figur 6. Bild av skeppssättningen i Stora Bjers. Foto från Gotlands arkiv, Silven (1953).

4.4. Sammanfattning av källmaterialet

I *Tabell 5* redovisas en sammanfattning av vilka fynd som grävdes ut på de olika anläggningarna samt hur mycket ben som funnits i de olika lokalerna. De skepp som legat intill men inte undersöks i uppsatsen av olika anledningar är inkluderade i tabellen för en överblick.

Tabell 5. Fynden i skeppssättningarna Annelund, Lilla Hoburga och Stora Bjers fördelade skepp för skepp. De skepp som inte undersöks i arbetet markerade i grått.

	<i>Fynd skepp 1</i>	<i>Fynd skepp 2</i>
Annelund	Två hartstättningsringar	Hartstättningsring
	Ett lerkärl	Spets av bronsnål
	En bronsnål	Brända ben (614 g)
	Brända ben (1 830 g)	
	<i>Fynd skepp 1</i>	<i>Fynd Skepp 2</i>
Lilla Hoburga	Keramik	-
	Kol	-
	Obrända ben	-
	Brända ben (239 g)	-
	<i>Fynd Skepp 1</i>	<i>Fynd Skepp 2</i>
Stora Bjers	Krukskärvor	Krukskärvor
	Flintavslag	Flintavslag
	Bronspincett	Knacksten
	Harts	Harts
	Brända ben (1 218 g)	Bronsten
		Obrända ben
		Brända ben (110 g)

5. Analys och Resultat

I följande kapitel redovisas den osteologiska analysen. Skeppssättningarna presenteras var för sig och de olika gravläggningarna inom en och samma skeppssättning har analyserats och redovisats separat. *Patologiska förändringar* har ej identifierats i materialet.

För mer ingående data se appendix under benlista.

5.1. Annelund, Visby

De båda skeppssättningarna i Annelund är troligtvis primära på platsen och de resterande konstruktionerna på platsen sekundära dock har ingen datering utförts för att fastställa det (Wennersten 2016: 176).

Totala vikten av ben från båda skeppen var ca 2 400 g varav ca 38 % kunde identifieras. Materialet bestod av ca 8 700 fragment och de identifierade benfragmenten utgjorde 21 %.

Materialet var mycket fragmenterat och homogent. Förbränningsgraden skiljer sig lite då alla ben var förbrända men varierade mellan vita eller gråvita i färgen. Röda fläckar påträffas på en del fragment, framförallt på skalltaksfragment.

5.1.1. Skepp 1, 245III

I skepp 1 eller anläggning 245 III återfanns det 1 800 g totalt var av ca 36 % var identifiera fragmentantalet låg på ca 6 500 fragment varav 21 % var möjliga att identifiera. I skeppssättningen hittades benen utspridda både i N och S delen av skeppet. De mest koncentrerade deponeringarna av ben gick att identifiera som separata gravläggningar. Den centrala kalkstenskistan, kalkstenskistan som fallit sönder och befanns sig söder om den centrala och ett hartstätat kärl då hartstätning hittats i samband med benen, de befann sig i den N delen av skeppet (se *Fig. 8*).

Den centrala kalkstenskistan

Tabell 6. Sammanställning av resultat från den centrala kalkstenskistan i Skepp 1, 245III, Annelund.

Total vikt (g)	465
Art	Människa, får/get, fågel
Ålder	adultus
Kön	-
Förbränning	3
Genomsnittlig storlek (cm)	1

Den centrala kalkstenskistan utgjordes av stående kalkstensflisor och var ca 0,50 m x 0,40 m där hittades rester av hartstätning, delar av en bronsnål och ett lerkärl. I lerkäret återfanns 85 g ben (Ben nr. 107) och i övrigt fanns 380 g i kistan (Wennersten 2016: 175, 451).

I denna gravläggning identifierades ca 25 % av alla fragment och 45 % i vikt.
Fragmenteringsgraden var mycket stor då de flesta fragmenten var runt 1 cm eller mindre.
Förbränningsgraden: Grad 3 då fragmenten var gråvita och är jämnt brända (se *Tabell 6*).

Människa

Tabell 7. Sammanställning av representerade och antal benslag i den centrala kalkstenskistan I Skepp 1, 245III, Annelund.

Kranium	217
Övre extremiteter	3
Kotraden/ bålen	165
Nedre extremiteter	5

Gravanläggningen innehöll följande benslag:

Kranium: Skalltak, underkäke (*mandibula*) och övrigt ansiktsskelett, tänder (*dentis*).

Övre extremiteter: Överarmsben (*humerus*), strålben (*radius*) och fingerben (*phalanx*).

Kotraden/bålen: Revben (*costae*) och kotfragment (*vertebrae*).

Nedre extremiteter: Skenben (*tibia*) och vadben (*fibula*).

Sammanställning av representerade benslag redovisas i *Tabell 7*. För mer ingående data se appendix under Benlista Annelund, Anl 245 III, Ben nr 102–107.

Könsbedömning:

Könsbedömning har ej kunnat utföras då ben med könskaraktäristiska drag inte fanns eller var för fragmenterade.

Åldersbedömning:

Rotkanalen hos två framtänder (*insisiv*) inte är slutna, en krona identifierades från en molar, vilket tyder på att den inte erupterat tanden har legat skyddad i käkbenet. Identifierade skalltaksfragment visar både öppna och sammanväxta suturer. Individen bedöms vara mellan 18–44 år (*adultus*).

Får/Get (0,5g)

Gravläggningen innehöll följande benslag:

Phalanx av får/get

Fågel (0,3g)

Oidentifierat fragment

Sönderfallna kalkstenskistan

Tabell 8. Sammanställning av resultat från den sönderfallna kalkstenskistan i Skepp 1, 245 III, Annelund.

Total vikt (g)	200
Art	Människa
Ålder	adult
Kön	-
Förbränning	3
Genomsnittlig storlek (cm)	1

Skeppssättningens södra del var inte lika bra bevarad som den norra men med vid borttagning av sten i den södra delen hittades några kantställda flisor som då troligtvis var en kista som fallit sönder. I denna sönderfallna kista hittades ca 200g brända ben. Gravläggningen var med största sannolikhet sekundär (Wennersten 2016: 185, 451).

I denna gravläggning identifierades ca 20 % av alla fragment och 37 % i vikt. *Fragmenteringsgraden* var mycket hög då de flesta fragmenten var runt 1 cm, lite större fragment påträffades dock men utgjorde en liten andel.

Förbränningsgraden: Grad 3 då fragmenten var gråvita och är jämnt brända (se *Tabell 8*).

Människa

Tabell 9. Sammanställning av representerade och antal benslag i den sönderfallna kalkstenskistan i Skepp 1, 245 III, Annelund.

Kranium	76
Övre extremiteter	6
Kotraden/ bålen	4
Nedre extremiteter	4

Gravläggningen innehöll följande benslag:

Kranium: Skalltak, underkäke (*mandibula*) och övrigt ansiktskranium, tänder (*dentes*).

Övre extremiteter: Överarmsben (*humerus*), strålben (*radius*) och fingerben (*phalanx*).

Kotraden/bålen: Revben (*costae*) och kotfragment (*vertebrae*).

Nedre extremiteter: Skenben (*tibia*) och vadben (*fibula*).

Sammanställning av representerade benslag redovisas i *Tabell 9*. För mer ingående data se appendix under Benlista Annelund, Anl 245 III, Ben nr 86.

Könsbedömning:

Könsbedömning har ej kunnat utföras på materialet då ben med könskaraktäristika drag inte fanns eller var för fragmenterade.

Åldersbedömning:

Då rotkanalen på framtanden är sluten och identifierade skalltaksfragmenten visar både öppna och sammanväxta suturer som tyder på att individen inte är allt för ung då estimeras individen vara vuxen, en adult (> 20 år).

Övrigt:

I samband med denna gravläggning påträffades även ett antal flintavslag.

Området med hartstätning

Tabell 10. Sammanställning av resultat från området med hartstätningen i Skepp 1, 245 III, Annelund.

Total vikt (g)	784
Art	Människa
Ålder	maturus
Kön	Kvinna?
Förbränning	3
Genomsnittlig storlek (cm)	1

Hartstätning och benen hittades i Norra delen av skeppet, området var ca 0,23 m x 0,25 m och låg under en kalkstensflisa förutom kalkstensflisor runt om finns det inget som tyder på att det funnits en kista eller något liknande på denna plats. Kärlet som hartstätningen kom ifrån var inte djupt nergrävt och ställdes antagligen ovanpå stenpackning. Det hittades ca 784 g brända ben i samband med detta kärlet (Wennersten 2016: 184f).

Människa

I denna gravläggning identifierades ca 26 % av alla fragment och 35 % i vikt. *Fragmenteringsgraden* var mycket stor då de flesta fragmenten var runt 1 cm men lite större fragment påträffades dock utgjorde dessa en liten andel.

Förbränningsgraden: Grad 3 då fragmenten var gråvita och är jämnt brända (se *Tabell 10*).

Tabell 11. Sammanställning av representerade och antal benslag i området med hartstätningen i Skepp 1, 245 III, Annelund.

Kranium	326
Övre extremiteter	15
Kotraden/ bålen	136
Nedre extremiteter	16

Gravläggningen innehöll följande benslag:

Kranium: Skalltak, underkäke (*mandibula*) och övrigt ansiktskranium, tänder (*dentes*).

Övre extremiteter: Överarmsben (*humerus*), strålben (*radius*), armbågsben (*ulna*) och fingerben (*phalanx*).

Kotraden/bålen: Revben (*costae*) och kotfragment (*vertebrae*).

Nedre extremiteter: Skenben (*tibia*) och vadben (*fibula*), mellanfotsben (*metatarsus*).

Sammanställning av representerade benslag redovisas i *Tabell 11*. För mer ingående data se appendix under Benlista Annelund, Anl 245 III, Ben nr 99–101.

Könsbedömning:

Könsbedömning på ögonbrynsbågen enligt Burkista och Ubelaker (1994). Ögonbrynsbågen visar att personen har 3 poäng i skalan 1–5 där 1 är kvinnligt och 5 manligt drag.

Åldersbedömning:

Suturerna visar att individen inte var ung och beräknas vara mellan 25–64 år (Maturus).

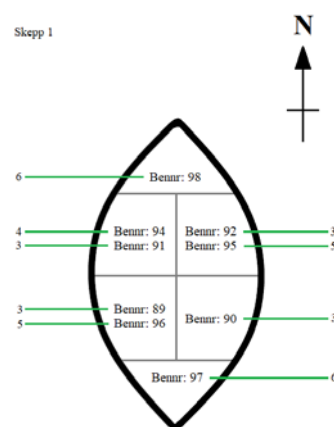
I denna gravläggning påträffades ben med röda fläckar, fläckarna påträffades främst på skalltaksfragment men gick även att finna på revben och rörben.

Återstående ben i skeppssättningen.

Tabell 12. Sammanställning av resultat av övriga ben i Skepp 1, 245 III, Annelund.

Total vikt (g)	147
Art	Människa
Ålder	-
Kön	-
Förbränning	1; 3
Genomsnittlig storlek (cm)	1

De övriga benen utanför de olika behållarna var utspridda, och de grävdes ut i olika skeden samt gick inte att identifiera som separata gravläggningar. I den Norra delen hittades ca 4g, Nordvästra ca 17 g, Nordöstra 40 g. I den Södra delen hittades lite mer än 1g, i Sydvästra ca 25 g, Sydöstra ca 60 g och de låg och grävdes ut i 6 olika skeden (se *Fig. 7*). I materialet hittades endast människa och förbränningen varierade mellan 1 och 3 (se *Tabell 12*).

Figur 7. Övriga ben i skepp 1 uppdelade i N, NV, NÖ, S, SV, SÖ och vilket skede de var funna i (1–6).

5.1.2. Skepp 2, 245IV

I skepp 2 återfanns ben från framför allt skeppets centrum i kalkstenskistan. Där hittades ca 614,7 g brända ben. Den största koncentrationen av ben ligger under bennr 115 och utgör majoriteten av benen i Anl 245 IV som bestod av 575 g (se *Fig. 8*).

Tabell 13. Sammanställning av resultat från kalkstenskistan i Skepp 2, 245 IV, Annelund.

Total vikt (g)	575
Art	Människa
Ålder	Juvenilis
Kön	-
Förbränning	3
Genomsnittlig storlek (cm)	2

I denna gravläggning identifierades ca 23 % av alla fragment och 46 % i vikt.

Fragmenteringsgraden var mycket stor då de flesta fragmenten var runt 1 cm.

Förbränningsgraden: Grad 3 då fragmenten var gråvita och är jämnt brända (se *Tabell 13*).

Människa

Tabell 14. Sammanställning av representerade och antal benslag i kalkstenskistan i skepp 2, 245 IV, Annelund.

Kranium	208
Övre extremiteter	8
Kotraden/ bålen	185
Nedre extremiteter	6

Gravläggningen innehöll följande benslag:

Kranium: Skalltak, underkäke (*mandibula*) och övrigt ansiktskranium, tänder (*dentes*).

Övre extremiteter: Överarmsben (*humerus*), strålben (*radius*), mellanhandsben (*metacarpus*) och fingerben (*phalanx*).

Kotraden/bålen: Revben (*costae*) och kotfragment (*vertebrae*).

Nedre extremiteter: Lårben (*femur*) och skenben (*tibia*).

Sammanställning av representerade benslag redovisas i *Tabell 14*. För mer ingående data se appendix under Benlista Annelund, Anl 245 IV, Ben nr 115.

Könsbedömning:

Könsbedömning har ej kunnat utföras på materialet då ben med könskaraktäristiska drag inte fanns eller var för fragmenterade.

Åldersbedömning:

Ett flertal tandkronor finns bevarade och en av dem har inte fått rötter än vilket tyder på att individen är under 15 år (Burkista & Ubelaker 1994). Nästan hälften av hittade skalltaksfragmenten är öppna och tydliga.

Oidentifierade lösa epifyser har identifierats. Ej fusionerat lårben (*femur*) distalt samt proximalt ej fusionerat skenben (*tibia*). Ej fusionerat mellanhandsben (*metacarpus*). En epifys som kan tillhöra lårben (*femur*) eller överarmsben (*humerus*) har även identifierats i materialet. Epifyserna tyder på att individen är yngre än ca 24 år (Bass 1987; Burkista & Ubelaker 1994; Scheuer & Black 2000; White m.fl. 2012).

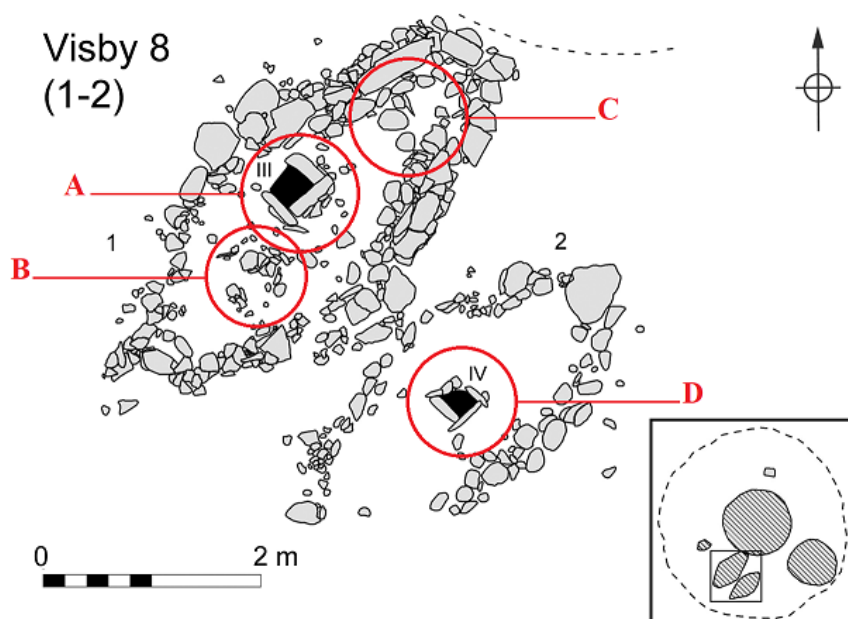
Individen bedöms vara mellan 10 och 24 år (juvenalis).

Övriga ben

De övriga benen som låg utspridda över NO, NV och SO av skepp 2 och inte gick att identifiera som en separat grav bestod av 39 g (se *Tabell 15*).

Tabell 15. Sammanställning av resultat från övriga benen i Skepp 2, 245 IV, Annelund.

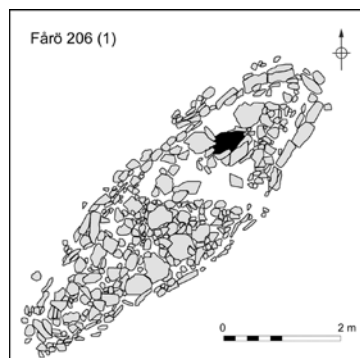
Total vikt (g)	39
Art	Människa
Ålder	-
Kön	-
Förbränning	3
Genomsnittlig storlek (cm)	1

Figur 8. Karta över de två skeppssättningarna på Annelund gravfält med koncentrationen av ben markerade. A. Central kistan, skepp 1. B. Sönderfallna kistan i Skepp 1. C. Ben med hartstättning i Skepp 1. D. Kista i Skepp 2. Modifierad efter Wehlin (2013: 267).

5.2. Lilla Hoburga, Fårö 206

Benen låg alla koncentrerade på en plats i den norra delen av skeppet (se *Fig. 9*).

Figur 9. Karta över skeppssättningen i Lilla Hoburga med graven markerad i svart. Ur Wehlin (2013: 241).

Tabell 16. Sammanställning av resultat från skeppssättningen i Lilla Hoburga.

Total vikt (g)	139
Art	Människa
Ålder	Maturus
Kön	-
Förbränning	3–4
Genomsnittlig storlek (cm)	1

I denna grav låg det 139 g varav ca 25 % av alla fragment blev identifierade och 28 % identifierades i vikt.

Fragmenteringsgraden var mycket stor då de flesta fragmenten var runt 1 cm.

Förbränningsgraden: Grad 3–4 då materialet varierade från vit till grå-vitt (se *Tabell 16*).

Tabell 17. Sammanställning av representerade och antal benslag i skeppssättningen i Lilla Hoburga.

Kranium	73
Övre extremiteter	6
Kotraden/ bålen	8
Nedre extremiteter	6

Gravläggningen innehöll följande benslag:

Kranium: Skalltak, underkäke (*mandibula*) och övrigt ansiktskranium, tänder (*dentes*).

Övre extremiteter: Överarmsben (*humerus*), strålben (*radius*), armbågsben (*ulna*).

Kotraden/bålen: Revben (*costae*) och kotfragment (*vertebrae*).

Nedre extremiteter: Skenben (*tibia*), vadben (*fibula*)

Sammanställning av representerade benslag redovisas i *Tabell 17*. För mer ingående data se appendix under Benlista Lilla Hoburga.

Könsbedömning:

Könsbedömning har ej kunnat utföras på materialet

Åldersbedömning:

Fanns få synliga suturer vilket tyder på att individen är mellan 35–64 år (maturus).

5.3. Stora Bjers, Stenkyrka 30

Grav A påträffades ca två meter från aktern, den södra delen av skeppet. Då en del av skeppets övre del var sönderplöjt låg en del av benen lite mer utspridda. I samma sammanhang hittades bronspincetten och vid djupare grävning hittades resten av benen som var placerade på en rund stenläggning av klastensflisor på mitten av denna stenläggning finns det spår av hartstätning bredvid låg ett skadat lerkärl.

Tabell 18. Sammanställning av resultat från skeppssättningen i Stora Bjers.

Total vikt (g)	1 218
Art	Människa
Ålder	Adult
Kön	-
Förbränning	3–4

Genomsnittlig storlek (cm)	2
----------------------------	---

I denna gravläggning återfanns 1 218 g. Totalt identifierades ca 10 % av alla fragment och 31 % i vikt.

Fragmenteringsgraden var mycket stor då de flesta fragmenten var runt 1 cm men större fragment påträffades dock utgjorde dessa en liten andel i jämförelse med majoriteten.

Förbränningsgraden: Grad 3–4 då benen var vit-brända och gråbrända ben (se *Tabell 18*).

Tabell 19. Sammanställning av representerade och antal benslag i garv 1A i Stora Bjers.

Kranium	185
Övre extremiteter	22
Kotraden/ bålen	48
Nedre extremiteter	21

Gravläggningen innehöll följande benslag:

Kranium: Skalltak, underkäke (*mandibula*) och övrigt ansiktskranium, tänder (*dentes*).

Övre extremiteter: Överarmsben (*humerus*), Strålben (*radius*), armbågsben (*ulna*), mellanhandsben (*metacarpus*), handrotsben och fingerben (*phalanx*).

Kotraden/bålen: Revben (*costae*) och kotfragment (*vertebrae*).

Nedre extremiteter: Skenben (*tibia*) och vadben (*fibula*)

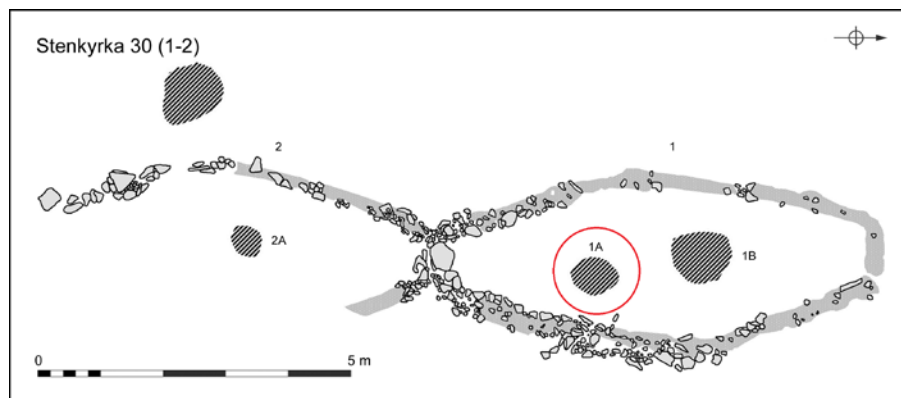
Sammanställning av representerade benslag redovisas i *Tabell 19*. För mer ingående data se appendix under Benlista Stora Bjers.

Könsbedömning:

Könsbedömning utfördes ej på materialet då ben med könsindikationer inte hittades.

Åldersbedömning:

Individen beräknas vara en adult (> 20 år). Två tänder med oslutna rotkanaler men suturerna tyder på att individen inte är ung.

Figur 10. Karta över skeppssättningen i Stora Bjers med undersökta graven inringad. Ur Joakim Wehlin (2013: 262).

5.4. Resultatsammanfattning

I *Tabell 20* sammanfattas resultaten av analysen med totala vikten, identifierad ålder, kön, förbränningsgrad, hur de brända benen var deponerade.

Tabell 20. Sammanfattande resultat av osteologiska analysen.

	Total vikt (g)	Ålder	Kön	Förbränning	Gravläggningstyp	Övrigt
Annelund Skepp 1						
Hel kista	465	Adultus	-	3	Kista med lerkärl och hartstätad behållare	Get/får, Fågel Bronsnål
Sönderfallen kista	200	Adult	-	3	Kista	Flintavslag
Kärl med hartstätning	784	Maturus	♀?	3	Hartstätad behållare	
Övrigt	147	-	-	1;3	Utspritt över hela anläggningen	Flintavslag
Annelund skepp 2						
Kistan	575	Juvenalis	-	3	Kista med hartstätad behållare	Spets av bronsnål
Övrigt	39	-	-	3	Utspritt över hela anläggningen	
Lilla Hoburga						
	139	Maturus	-	3-4	Okänt	Keramik Kol
Stora Bjers						
	1 218	Adult	-	3-4	Hartstätad behållare och lerkärl	Flintavslag Bronspincett

6. Diskussion

I detta kapitel besvaras följande frågeställningar: Vad kan det osteologiska materialet säga om gravskicket i samband med skeppssättningarna? Vad kan själva skeppssättningarna och de arkeologiska fynden berätta om gravskicket? Vilka likheter och olikheter finns det mellan de olika lokalerna?

Jacqueline McKinley (1993) utförde en undersökning där hon samlade metrisk data från två moderna krematorier för att få en överblick av hur mycket en vuxen individ väger totalt efter en kremation. Som resultat av denna studie kom hon fram till att den totala genomsnittliga vikten av både män och kvinnor låg på ca 2 016 g. Medelvikten för män var 2 226 g och medelvikten för kvinnor var ca 1 761 g. Detta är data på hela individer inklusive de mindre fragmenten som med största sannolikhet inte inkluderas vid en arkeologisk gravläggning. På grund av att de mindre fragmenten sällan följer med räknade McKinley bort alla fragment under 2 mm och därför menar hon att värdena för vikten som ska användas vid analys av arkeologiska kremationer ligger mellan ca 1 001 g och 2 422 g med ca 1 625 g som medelvikt. Medelvikten för kvinnor på ca 1 271 g och ca 1 861 g för män. Författaren uppmärksammar dock att denna undersökning utfördes på endast 15 individer och som också varit mellan 62 och 94 år vilket påverkar hennes resultat och statistik. En större genomgående undersökning krävs menar McKinley, men oberoende av detta ger studien nyttig information för osteologer för en ungefärlig vikt som bör förvänta sig vid om en hel individ är representerad i materialet (McKinley 1993: 283–287).

Resultaten av den osteologiska analysen visar att gravläggningarna generellt har en benvikt som är mindre än en hel individ, i undantag med Stora Bjers. Alla benelementen är inte heller representerade vilket visar att det inte är hela individen som påträffats i graven. Var resten av benen finns är en fråga som osteologer och arkeologer ofta diskuterar. Kaliff och Østigård (2013) lägger fram en rad olika alternativ utifrån en komparativ studie där de drar analogier. Jämförelsen dras mellan gravskicket i forna Skandinavien och nutida kremationer i Nepal och Indien där kremations traditioner finns kvar och praktiseras. De menar att det kan bero på att det finns en symbolik i själva jordfästningen av de kremerade och att mängden av benen inte spelar en stor roll vid gravläggning. En annan teori de lägger fram är att kanske inte hela individen gravlagts på en och samma plats som kremeringen ägt rum. Det är även viktigt att komma ihåg att det är svårt att fastställa under hur lång tid och hur stor distans benen har förflyttats mellan gravläggning och förbränningen om inga tecken på bål finns på platsen (Kaliff & Østigård 2013: 73f). Andra menar att tafonomiska processer eller sättet benen behandlats efter kremeringen påverkar hur mycket som hittas.

Tafonomiska processer och hur benen har behandlats påverkar fragmenteringsgraden, vilken är hög på alla lokaler som analyserats i arbetet. Hur man gräver ut benen kan bidra till hur mycket som hittas (Wehlin 2013: 131). Gejvall (1969: 470) och Sigvallius (1994: 32) förklarar fragmenteringsgraden med att människor krossade benen avsiktligt efter kremationen. Andra forskare som exempelvis McKinley (1994) menar att om benen blev omhändertagna direkt efter bränning, medan de ännu var varma, eller om vatten eller annan vätska hälldes på benen medan de var varma skulle benen spricka. Att de spricker är för att ben blir mycket sköra efter bränning, vilket också skulle förklara den höga fragmenteringsgraden.

I Annelund, Lilla Hoburga och Stora Bjers materialen var förbränningsgraden hög då benen varierade från vit-bränt och grå-bränt med ett fåtal undantag av andra nyanser av vit-bränt. Detta visar på att benen hade bränts i temperaturer över 700° enligt Holck (1997) och Schmidt & Symes (2008) förbrännings indelning (se *Tabell 3*). Att förbränningsgraden är relativt homogen kan tyda på att kremationstekniken var utvecklad och fullt behärskad då det är svårt att få en jämn förbränning på

ett bål. Sigvallius har utfört experiment där bålet uppbyggnad låg i fokus och kom fram till att det finns flertal faktorer som är viktiga för en jämn förbränning. Bålet ska ha en viss uppbyggnad och vedslagen som förbränns ska brännas effektivt men inte på en gång. Konstruktionen ska vara i en form av ett timmerhus och veden ska vara av tall eller annat kådrikt träslag för att nå bästa resultat (Sigvallius 1994: 16ff). Som nämnt tidigare drar Kaliff och Østigård analogier till dagens kremationer i Indien och Nepal där bålet är uppbyggt på detta sätt i form av ett timmerhus. Idag är det specialiserade kremationspräster som ser till att förbränningen blir jämn. Det går att se en stor skillnad mellan professionella kremationer och kremationer utförda av familjemedlemmar till de döda. Resultatet av den senare blir mycket ojämn i förbränningen och kan även medföra att ben förblir obrända (Kaliff & Østigård 2013: 126). Det är högst troligt att kremationen på materialet utfördes av människor som var kunniga och erfarna. Dock menar en del forskare att man inte får ignorera möjligheten av att endast de helbrända benen samlades in (Alexandersen m.fl. 2008: 395–396). De flesta benelementen finns representerade och är jämt brända i det osteologiska materialet från alla lokaler, därför är sannolikheten större att hela kroppen var jämnt förbränd.

I Osteologiska materialet gick det även att observera att en del benelement var överrepresenterade i jämförelse med andra. Exempelvis identifierades en stor del av materialet som skalltak och revben. Varför de bengrupperna utgör en så stor andel av de identifierade framgent kan bero på möjligheten av att ett urval av benen gravlagdes eller bero på tafonomiska processer. Det mest troliga alternativet är dock att skalltaksfragment och revben har tydliga karakteristiska drag som är lätta att identifiera medan det är svårare att säga vilket rörbensfragment är ett lårben (*femur*) eller överarmsben (*humerus*).

I materialet från Annelund och Stora Bjers påträffas röda fläckar på skalltak, revben och rörbenen. Liknande röda fläckar har bland annat uppmärksamats i ett antal arbeten som exempelvis Anders Gustavssons (2011) uppsats. Då resultaten av Gustavssons uppsats användes i Wehlins avhandling skickades tre prover till Naturhistoriska riksmuseet för analys. Det gick inte att fastställa exakt vad som färgat av sig på benfragmenten då resultaten var tvetydiga. Ett av proven visade på att det var järnoxider och det andra två prover visar på att det är ett organiskt material som färgar av sig på benen. Järnoxiderna kan bero på att järnföremål varit med på vid kremeringen eller att platsen där kremeringen skedde på var rik på järn vilket Gotland inte är rik på (Wehlin 2013: 114). Dock går det ej att fastställa vad som hänt med materialet som undersöktes.

I Annelund analyserades två skeppssättningar som bestod av tre gravläggningar. Den som med största sannolikhet var primär var den centrala kalkstenskistan som innehöll ett lerkärl och en hartstätad behållare. I denna kista identifierades en individ som var mellan 18–44 år av oidentifierat kön. I samma kista låg identifierades falanger av en får eller get och ett fågelfragment. Får eller get är ett av de vanligaste djuren som hittas i samband med skeppssättningar från bronsåldern (Wehlin 2013: 108). Enligt Sten och Vretemark (1988) kan djur som påträffas i gravar läggas i två huvudkategorier de som brukats så som hundar och hästar och de som ätits så som får, get och gris som det oftast inte hittas hela individer av utan endast ben från de köttrika delarna då de kan ha givits som gåvor till den döde (Sten & Vretemark 1988: 150–151). De gravläggningarna som troligen är sekundära är den andra kistan som fallit sönder och den före detta hartstätade behållaren som inte bevarats. I den sönderfallna kistan där en vuxen individ som var äldre än 20 år identifierades och individen som hade deponerats i ett hartstätat kärl var möjligtvis en kvinna som var mellan 35–64 år. I skepp 2 identifierades ben av en ung individ runt 10–24 års åldern som legat i en hartstätad behållare som låg i en kalkstenskista och var primärbegravningen i skepp 2. I båda skeppen låg det ett mindre antal benfragment utspridda.

I Lilla Hoburga, Fårö, hittades en mindre koncentration av ben i jämförelse med de andra lokalerna och på grund av att den arkeologiska rapporten saknades går det inte att fastställa om hur benen låg i skeppet. I graven identifierades en individ som av mellan 35–64 år.

I Stora Bjers fanns det två gravläggningar i skeppet, men endas en av dem analyserades i uppsatsen. Resultatet av analysen visade på att det var ben från en hel individ som var äldre än 20 år.

Efter analys av det osteologiska materialet går det inte att fastställa könsfördelningen i skeppssättningarna då könsbedömning var möjlig att utföra på endast en individ. Dock går det att se att de flesta individerna var äldre än 18 år varav två var äldre än 35 år och endast en individ var troligtvis yngre än 18 år. Denna bild överensstämmer med tidigare undersökningar som Wehlin sammanställt i sin avhandling, Wehlin menar att människor i olika åldersgrupper finns representerade i skeppssättningar på Gotland men att de oftast uppnått 18 års ålder (Wehlin 2013: 108, 133). På Gotland är de flesta skeppssättningarna endast gravplats av en individ och innehåller lite ben med ett fåtal undantag (Wehlin 2013: 114). Annelund representerar ett undantag då minst tre individer ligger begravda i ett av skeppen. Individantalet i Lilla Hoburga stämmer med vad som påträffas mest i skeppssättningar överlag, ett litet antal ben från en individ.

Det finns även en skillnad mellan hur benen är deponerade. Det påträffas olika typer av gravläggningar bland skeppen, d.v.s. olika förvaringsalternativ. Gravläggning i stenkista med urna, i stenkista med hartstätad behållare, i stenkista utan urna eller hartstätning, endast urna, endast hartstätad behållare, brandlager med ben, brandlager utan ben eller endast ben. Olika gravläggningar finns i de olika typerna av skeppssättningar som finns i östersjöområdet, med olika kombinationer av förvaringsalternativ för de brända benen. Det som oftast påträffas hos typ 1 och 4 är en urna eller hartstätad behållare i en kista (Wehlin 2013: 62). I skepp 2 i Annelund är det så det ser ut men resten varierar i kombinationer. I skepp 1 i Annelund finns tre olika variationer av kista med lerkärl och hartstätad behållare, i endast kista och i endast hartstätad behållare. I Stora Bjers låg benen på en slags tallrik av kalstenslisor i samband med hartstätad behållare och ett sönderfallet lerkärl. Detta visar på att variationen är stor mellan de olika lokalerna men även på en och samma lokal. Det skulle vara av intresse att undersöka den andra gravläggningen inom skeppssättningen i Stora Bjers och i skeppet intill det för att veta vilka likheter som finns i lokalt. Mer information och beskrivning av skeppet i Lilla Hoburga samt undersöka skeppet som ligger bredvid det undersökta skeppet skulle också vara givande.

Alla skeppssättningar från de olika lokalerna var av typ fyra och byggda av kalkstensflisor. Skeppssättningarna som undersökts har även ofta legat intill en till skeppssättning. Detta är fallet med de två skeppen från Annelund som låg sida vid sida. Som nämnt ovan fanns ett till skepp bredvid den undersökta skeppssättningen i Lilla Hoburga och i Stora Bjers ligger det undersökta skeppet stäv i stäv med ett till. Detta visar att alla skepp i denna undersökning förekommer i par vilket ibland förekommer på Gotland, det ska inte glömmas bort att ensamstående skepp också förekommer. Wehlin (2013: 114) omnämner fenomenet av skepp som ligger parvis, stäv i stäv och sida vid sida. Två lokaler är inkluderade i fallstudien om dubbla skeppssättningar som är stäv till stäv och tre lokaler med skepp som befinner sig sida vid sida. När skeppen kommer parvis innehåller oftast det andra skeppen mindre ben. De dubbla skeppssättningarna kan kopplas och förklaras med bronsålder kulturens dualistiska symbolvärld (Wehlin 2013: 132–134). Den dualistiska symbolvärlden kan i sin tur kopplas till den proto-indoeuropeiska religionen och tvillinggudarna som i sin tur förknippas med solkulten och solens rörelse. Den dualistiska symbolvärlden speglas exempelvis i återkommande fynden av skepp, figurer på hällristningar och yxor som hittas i par (Wehlin 2013: 130).

Fynd hittade i samband med skeppssättningarna är för det mesta av hartstätning och keramik i form av lerkärl vilket alla lokaler, förutom skeppet i Lilla Hoburga, har gemensamt. I Stora Bjers hittades en bronspincett och i Annelund hittades en bronsnål i både skepp 1 och 2. Bronspincetter är vanliga redskap och utgör ofta gravgoods. Pincetten i sig är en enkel icke ornerad med breda läppar som brukar dateras till period IV (1100–900 f.Kr.) eller period V (900–700 f.Kr.). Innan 1954 hade endast två liknande påträffats i två andra gotländska skeppssättningar sedan dess har det hittats fler (Silvén 1954: 23–24; Gustavsson 2012). Bronsnålar är inte lika populära fynd, det är i alla fall inte lika dokumenterat. De har dock hittats en i en skeppssättning av typ 1 i Mangsarve i Norrlanda och i en båtformad hällkista i Domarlunden i Lärbro (Wehlin 2013: 232–374).

7. Konklusion

Det osteologiska materialet visar att människor i olika åldrar begravts i skeppssättningar dock är de flesta vuxna. Ingen specifik könsfördelning är möjlig att fastställa mellan de olika lokalerna. Fragmenteringsgraden är hög i alla lokaler och skiljer sig lite åt, vilket kan visa på att benen antingen krossades innan gravläggning eller hanterades när de fortfarande var varma och sköra. Förbränningsgraden är hög och homogen vilket kan tyda på att kremeringen utfördes av individer som var erfarna och visste hur en kremation skulle utföras. Eventuellt plockade människorna ut de benen som inte brändes lika jämnt, dock visar fördelningen av de olika benelementen att detta inte var sannolikt.

Minst antal individer varierar på de olika lokalerna men även på en och samma lokal, i Annelund är det exempelvis minst tre individer gravlagda i en skeppssättning och i den andra är det endast en individ. I Lilla Hoburga begravdes endast en individ. I Stora Bjers finns det två gravläggningar varav en inte var undersökt men innehöll en liten mängd ben i jämfördelade med den undersökta graven som förmodligen innehöll en hel individ.

Hur de olika gravläggningarna var deponerade varierade, d.v.s. i vad benen låg begravda samt i vilka kombinationer av dessa som förekom. Gravläggningarna i de olika skeppen var olika på de olika lokalerna och det fanns även en skillnad mellan gravläggningarna inom ett och samma skepp, som exempelvis skepp 1 i Annelund.

Djur påträffades endast i skepp 1 i Annelund och är antagligen en del av en gravgåva.

Gravgods i skeppssättningarna är framförallt keramik som benen i vissa fall legat i. Två bronsnålar har funnits i skeppssättningarna i Annelund vilket inte är ett frekvent påträffat fynd i samband med skeppssättningar på Gotland. Bronspincetter som i Stora Bjers förekommer däremot oftare som gravgods.

8. Framtida forskning

Det finns många skeppssättningar att undersöka, exempelvis kvarstår en osteologisk analys av grav 1B i Stora Bjers. Förutom den graven är det av intresse att undersöka skeppen som ligger intill det undersökta skeppet i Stora Bjers för att få den kompletta bilden av skeppssättningarna på lokalen. I Lilla Hoburga finns det två skepp som inte undersökts arkeologiskt eller osteologiskt. Vid djupare studier av skeppssättningarna i Lilla Hoburga finns det en möjlighet att hitta tydligare beskrivningar av gravfältet genom omnämningar i artiklar och muntliga meddelanden som kan bidra med viktig information. En osteologisk analys av alla gotländska skeppssättningar som nämnts ovan kan ge en större förståelse och en bättre bild av gravskicket i dessa skeppssättningar.

Vid en större undersökning skulle det även vara möjligt att dra paralleller mellan likheter och olikheter i olika områden.

9. Sammanfattning

I uppsatsen analyserades ben från två skeppssättningar i Annelund, en skeppssättning i Lilla Hoburga och en i Stora Bjers. Alla dessa skeppssättningar var byggda i kalksten och placerade under jord.

I skeppssättningen från Annelund påträffades fyra individer, tre i skepp 1 och en individ i skepp 2. I Stora Bjers och Lilla Hoburga påträffades det en individ på vad den lokal, dock varierade antalet benmineral varierade. Med undantag från Stora Bjers hade alla skeppssättningar inte hela individerna begravda vilket är vanligt vid brandgravar och skeppssättningar. Det gick inte att se en könsfördelning mellan de olika gravarna eller skeppssättningarna då könsbedömning endas gick att utföra på en individ.

Fragmenteringsgraden och förbränningsgraden var relativt homogen på de olika platserna. Fragmenteringsgraden visar på att benen antingen blivit krossade, hanterade medan de var sköra och varma eller på grund av tafonomiska orsaker krossats. Förbränningsgraden och att de olika bengrupperna finns representerade i materialet visar på att kremationen antagligen utförs av individer som varit väl bekanta med kremering.

Gravgodset varierade i de olika skeppssättningarna men var inte ovanliga att hitta i en gotländsk skeppssättning. Hur själva benen var deponerade och att de brända benen gravlagdes i olika typer av kombinationer av kista, urna och hartstätning visar en variation i gravskicket även inom ett skepp.

Skeppssättningarna som detta uppsatsarbete fokuserat på kom alla parvis vilket kan kopplas till bronsålderns kosmologiska dualism.

10. Referenslista

- Alexandersen, V., Schramm Hedelin, H., Holck, P. Iregren, E. och Schutkowski, H. 2008. Brända ben. I: *Biologisk Antropologi. Köpenhamn*. (Lynnerrup, N., Bennike, P. och Iregren, E. eds). Sid 391–414.
- Artelius, T. 1996. *Långfärd och Återkomst –skeppet i bronsålderns gravar*, Riksantikvarieämbetet Arkeologiska Undersökningar, Skrifter No 17. Varberg.
- Bass, William M. 1987. *Human Osteology: A Laboratory and Field Manual*. Missouri Archaeological Society, Special Publication, University of Missouri
- Bukistra & Ubelaker. 1994. Standards for data collection from human skeletal remains. Arkansas archaeological survey research series no. 44. Indianapolis
- Gejvall, N.-G. 1947. Brända ben från forntida gravar. *Fornvännen*, no 1. Sid. 39–47
- Gejvall, N-G. 1969. Cremations. I: *Science in Archaeology*. Thames and Hudson. (Brothwell, D.R. & Sandison ed.) Sid. 468
- Gustavsson, A. 2011. *Gravar i stenskepp: Osteologisk analys av brända och obrända ben från skeppssättningar på Gotland*, Högskolan på Gotland, Institutionen för kultur, energi och miljö.
- Gustavsson, A. 2012. *Artefacts and bone patterns in stone ship settings on Gotland*, Högskolan på Gotland, Institutionen för kultur, energi och miljö.
- Hansson, H. 1927. *Gotlands Bronsålder*. Kungl. Vitt. Hist. Och Antikvitets Akademiens handl. 37:1, Stockholm.
- Hermansson, A. & Hermansson R. 1969. Beskrivning över gravfältet på L. Hoburga 19 i Färö socken, Gotland. Opublicerad rapport. Gotlands museum.
- Holcks (1997) Cremated bones. A medical anthropological study of an archaeological material on cremation burials. 3rd rev. edition. Antropologiske skrifter nr 1c, Anatomical Institute, University of Oslo. Oslo
- Kaliff, A. & Østigård, T. 2013. Kremation och kosmologi: en komparativ arkeologisk introduktion. Institutionen för arkeologi och antik historia. Occasional papers in archaeology. Uppsala. Sid. 73–149
- McKinley, J. 1989. Cremations: expectations, methodologies and realities. *British Archaeology Review BAR* 211. Sid. 65-76.
- McKinley, J. 1994. Bone fragment size in British cremation burials and its implications for pyre technology and ritual. *Journal of Archaeological Science* (21). Sid. 339-342.
- McKinley, J. 1993. Bone fragment size and weights of bone from modern British cremations and its implication for the interpretation of archaeological cremations. *International Journal of Osteoarchaeology* (3). Sid. 223–287.
- Runesson, G. 2014. *Bronsålderns bosättningsområden och boplatser på Gotland: många syns inte men finns ändå*, Institutionen för arkeologi och antikens kultur, Stockholms universitet. Sid. 76f

- Schmidt, C.W. & Symes, S.A. (red.) 2008. The analysis of burned human remains. 1st ed. London: Academic Press
- Sigvallius, B. 1994. Funeral Pyres. Iron age cremations in north Spånga. Theses and papers in Osteology 1. Osteological research Laboratory Stockholm University. Sid. 15–32.
- Silvén, U. 1954. Bronsåldersboplats och skeppssättningar vid St. Bjers, Stenkyrka Sn. *Gotländskt Arkiv*. Visby. Sid. 13–32.
- Sjøvold, T. 1978. Inference concerning the age distribution of skeletal populations and some consequences for paleodemography anthropology. *Közl. 22. Akademiai kiad.* Budapest
- Sten, S. & Vretemark, M. 1988. *Storgravsprojektet: osteologiska analyser av yngre järnålderns benrika brandgravar*. Fornvännen, vol. 83, no 3, s 145ff.
- Ubelaker, D.H. 1989, *Human skeletal remains: excavation, analysis, interpretation*, 2.th edn, Taraxacum, Washington, D. C.
- Wehlin, J. 2013. *Östersjöns skeppssättningar: monument och mötesplatser under yngre bronsålder*. Göteborgs universitet.
- Wehlin, J. 2017. Skeppssättningar och ett maritimt nätverk i Östersjön under yngre bronsålder. I: *Arkeologi på Gotland 2*. Sid. 161–171.
- Wennersten, M. 1977. Gravfältet vid Annelund, Visby flygfält. *Gotländskt Arkiv*. Visby. Sid. 109–111.
- Wennersten, M. 2016. Rapport Annelund år 1969 – 87. Go. Visby stg 425 III & IV mfl. Dnr: 421-4129-1998. Sammanställd av Elmshorn, M. Gotlands Museum.
- Williams. H. 2008. Towards an Archaeology of cremation. I: *The Analysis of Burned Human Remains*. Eds. Schmidt, C.W. & Symes, S. A. Elsevier. Sid. 239-269.
- Whyte, T.R., Black, M.T. & Folkens, P.A. 2012. *Human osteology*, 3rd edn, Academic press, London; Amsterdam.
- Östergren, M. 2004. »Bebyggt land skall detta varda«. I: *FårÖ. Bebyggt land. FårÖ del 2*. Fårö hembygdsförenings förlag. s. 29-84.

11. Illustrationsförteckning

Tabell 1. Könsfördelning enligt Burkista & Ubelaker 1994.	7
Tabell 2. Åldersfördelning enligt Sjøvold 1978.	7
Tabell 3. Fragmentfärg och förbränningsgrad enligt Holck 1997 och Schmidt & Symes 2008	7
Tabell 4. Analyserade skeppssättningar i arbetet.	13
Tabell 5. Fynden i skeppssättningarna Annelund, Lilla Hoburga och Stora Bjers fördelade skepp för skepp. De skepp som inte undersöks i arbetet markerade i grått.	17
Tabell 6. Sammanställning av resultat från den centrala kalkstenskistan i Skepp 1, 245III, Annelund, Visby.	18
Tabell 7. Sammanställning av representerade och antal benslag i den centrala kalkstenskistan i Skepp 1, 245III, Annelund, Visby.	19
Tabell 8. Sammanställning av resultat från den sönderfallna klakstenskistan i Skepp 1, 245III, Annelund, Visby.	19
Tabell 9. Sammanställning av representerade och antal benslag i den sönderfallna kalkstenskistan i Skepp 1, 245III, Annelund, Visby.	20
Tabell 10. Sammanställning av resultat från området med hartstätningen i Skepp 1, 245III, Annelund, Visby.	20
Tabell 11. Sammanställning av representerade och antal benslag i området med hartstätningen i Skepp 1, 245III, Annelund, Visby.	21
Tabell 12. Sammanställning av resultat av övriga ben i Skepp 1, 245III, Annelund, Visby.	21
Tabell 13. Sammanställning av resultat från kalkstenskistan i Skepp 2, 245IV, Annelund, Visby.	22
Tabell 14. Sammanställning av representerade och antal benslag i kalkstenskistan i skepp 2, 245IV, Annelund, Visby.	22
Tabell 15. Sammanställning av resultat från övriga benen i Skepp 2, 245IV, Annelund, Visby.	23
Tabell 16. Sammanställning av resultat från skeppssättningen i Lilla Hoburga, Fårö.	24
Tabell 17. Sammanställning av representerade och antal benslag i skeppssättningen i Lilla Hoburga, Fårö.	24
Tabell 18. Sammanställning av resultat från skeppssättningen i Stora Bjers, Stenkyrka.	24
Tabell 19. Sammanställning av representerade och antal benslag i garv 1A i Stora Bjers, Stenkyrka.	25
Tabell 20. Sammanfattande resultat av osteologiska analysen.	26
Figur 1. Spridningskarta över skeppssättningar på Gotland med Annelund, Lilla Hoburga och Stora Bjers markerade i rött. Modifierad efter Wehlin (2013: 83).	14
Figur 2. Bild av stenkonstruktionerna i skede 4 i Annelund. Foto Gotlands arkiv (Wennersten).	14
Figur 3. Bild från utgrävning av skeppssättningarna i Annelund foto från Gotlands arkiv av Wennersten.	15
Figur 5. Bild av skeppssättningen i Lilla Hoburga, Fårö. Foto Gotlands arkiv.	16
Figur 4. Foto från utgrävning av lager 3 i Lilla Hoburga, Fårö. Foto från Gotlands arkiv.	15
Figur 6. Bild av skeppssättningen i Stora Bjers, Stenkyrka. Foto från Gotlands arkiv, Silven (1953).	16
Figur 7. Övriga ben i skepp 1 uppdelade i N, NV, NÖ, S, SV, SÖ och vilket skede de var funna i (1–6).	21
Figur 8. Karta över de två skeppssättningarna på Annelund gravfält med koncentrationen av ben markerade. A. Central kistan, skepp 1. B. Sönderfallna kistan i Skepp 1. C. Ben med hartstätning i Skepp 1. D. Kista i Skepp 2. Modifierad efter Wehlin (2013: 267)	23

Figur 9. Karta över skeppssättningen i Lilla Hoburga med graven markerad i svart. Ur Wehlin (2013: 241).	23
Figur 10. Karta över skeppssättningen i Stora Bjers med undersökta graven inringad. Ur Joakim Wehlin (2013: 262).....	25

12. Appendix

Information om de olika lokalerna:

Annelund

Ben nr. 82–115
Anl 245 (III & IV)
Dnr: 421-4129-1998
RAÄnr: 8. Landsk. Go
Sn: Visby
Äga Stg 421 V, Annelund
Unders. År: 1969–87

Lilla Hoburga

Grav 1A/53
Dnr: ---
Fyndnr: 9893:4
RAÄnr: 30. Landsk. Go
Sn: Stenkyrka
Äga: Stora Bjers 1:9.
Unders. År: 1953

Stora Bjers

Fnr. 1
Anl 2
Dnr: 3728/68
RAÄnr: 206. Landsk. Go
Sn: Fårö
Äga: Lilla Hoburga 1:9.
Unders. År: 1968

Benlista RAÄ Visby 8, Annelund

Ant nr.	Ben nr.	Total vikt (g)	Totalt antal Fragment	Vikt av oidentifierade frag.	Antal oidentifierade frag.	Vikt av identifierade frag. (g)	Art	Skellegrupp	Skellelement	Antal Fragment	Kommentar
245III	82	0,9	8	0,9	8	0	Människa	Kranium	Skalltak		
245III	82								Skalltak med suturer		
245III	82								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	82								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	82								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	82								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	82								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	82								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	82								Ansiktskranium		
245III	82							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	82								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	82								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	82								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	82								Handrotsben		
245III	82								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	82								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	82							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	82								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	82							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	82								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	82								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	82								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	82								Fotrotsben		
245III	82								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	82								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	82							Övriga ben			
245III	83	1,1	7	1,1	7	0	Människa	Kranium	Skalltak		
245III	83								Skalltak med suturer		
245III	83								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	83								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	83								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	83								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	83								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	83								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	83								Ansiktskranium		
245III	83							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	83								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	83								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	83								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	83								Handrotsben		
245III	83								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	83								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	83							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	83								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	83							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	83								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	83								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	83								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	83								Fotrotsben		
245III	83								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	83								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	83							Övriga ben			
245III	84	58,3	211	39,2	154	19,1	Människa	Kranium	Skalltak	33	
245III	84								Skalltak med suturer	2	
245III	84								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	84								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	84								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	84								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	84								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	84								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	84								Ansiktskranium	11	
245III	84							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	84								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	84								Armågsben (<i>Ulna</i>)	1	
245III	84								<i>Radius/Ulna</i>	1	
245III	84								Handrotsben		
245III	84								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	84								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	84							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	7	
245III	84								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	84							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	84								Skenben (<i>Tibia</i>)	1	
245III	84								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	84								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	84								Fotrotsben		
245III	84								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	84								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	84							Övriga ben		1	

245III	85	128,4	816	107,5	760	20,9	Människa	Kranium	Skalltak	23	
245III	85								Skalltak med suturer	4	
245III	85								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	2	
245III	85								Tänder (<i>Dentes</i>)	2	
245III	85								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	85								Hörtand (<i>Canin</i>)		
245III	85								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)	1	
245III	85								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)	1	
245III	85								Ansiktskranium	7	
245III	85							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	85								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	85								Armbågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	85								<i>Radius/Ulna</i>	1	
245III	85								Handrotsben		
245III	85								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	85								Fingerben (<i>Phalanx</i>)	2	en av frag. är en epifys
245III	85							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	8	
245III	85								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	85							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)	2	
245III	85								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	85								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	85								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	85								Fotrotsben		
245III	85								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	85								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	85							Övriga ben		1	
245III	85						Fågel	Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	1	OBRÄNT
245III	86	201,4	682	126,9	548	74,5	Människa	Kranium	Skalltak	29	
245III	86								Skalltak med suturer	12	
245III	86								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	2	
245III	86								Tänder (<i>Dentes</i>)	4	
245III	86								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	86								Hörtand (<i>Canin</i>)		
245III	86								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	86								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	86								Ansiktskranium	29	
245III	86							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)	1	
245III	86								Strålben (<i>Radius</i>)	3	
245III	86								Armbågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	86								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	86								Handrotsben		
245III	86								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	86								Fingerben (<i>Phalanx</i>)	2	Phalang III
245III	86							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	40	
245III	86								Kotor (<i>Vertebrae</i>)	1	
245III	86							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	86								Skenben (<i>Tibia</i>)	1	
245III	86								Vadben (<i>Fibula</i>)	2	
245III	86								<i>Femur/Tibia</i>	1	
245III	86								Fotrotsben		
245III	86								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	86								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	86							Övriga ben		7	
245III	87	22	187	5,7	154	16,3	Människa	Kranium	Skalltak	17	
245III	87								Skalltak med suturer	4	
245III	87								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	87								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	87								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	87								Hörtand (<i>Canin</i>)		
245III	87								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	87								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	87								Ansiktskranium	4	
245III	87							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	87								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	87								Armbågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	87								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	87								Handrotsben		
245III	87								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	87								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	87							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	7	
245III	87								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	87							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	87								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	87								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	87								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	87								Fotrotsben		
245III	87								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	87								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	87							Övriga ben			
245III	88	0,7	7	0,5	6	0,2	Människa	Kranium	Skalltak	1	
245III	88								Skalltak med suturer		
245III	88								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	88								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	88								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	88								Hörtand (<i>Canin</i>)		
245III	88								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	88								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	88								Ansiktskranium		
245III	88							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	88								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	88								Armbågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	88								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	88								Handrotsben		
245III	88								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	88								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	88							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	88								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	88							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	88								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	88								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	88								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	88								Fotrotsben		
245III	88								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	88								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	88							Övriga ben			

245III	89	10	80	8,5	70	1,5	Människa	Kranium	Skalltak	4	
245III	89								Skalltak med suturer		
245III	89								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	89								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	89								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	89								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	89								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	89								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	89								Ansiktskranium		
245III	89							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	89								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	89								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	89								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	89								Handrotsben		
245III	89								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	89								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	89							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	6	
245III	89								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	89							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	89								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	89								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	89								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	89								Fotrotsben		
245III	89								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	89								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	89							Övriga ben			
245III	90	64	336	55,7	300	8,3	Människa	Kranium	Skalltak	50	
245III	90								Skalltak med suturer		Suturer nästan ej märkbara
245III	90								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	90								Tänder (<i>Dentes</i>)	1	
245III	90								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	90								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	90								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	90								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	90								Ansiktskranium	9	
245III	90							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	90								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	90								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	90								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	90								Handrotsben		
245III	90								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	90								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	90							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	90								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	90							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	90								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	90								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	90								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	90								Fotrotsben		
245III	90								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	90								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	90							Övriga ben		1	
245III	91	0,6	7	0,4	6	0,2	Människa	Kranium	Skalltak		
245III	91								Skalltak med suturer		
245III	91								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	91								Tänder (<i>Dentes</i>)	1	
245III	91								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	91								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	91								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	91								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	91								Ansiktskranium		
245III	91							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	91								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	91								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	91								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	91								Handrotsben		
245III	91								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	91								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	91							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	91								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	91							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	91								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	91								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	91								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	91								Fotrotsben		
245III	91								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	91								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	91							Övriga ben			
245III	92	25	77	19,3	55	5,7	Människa	Kranium	Skalltak		
245III	92								Skalltak med suturer	5	
245III	92								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	92								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	92								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	92								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	92								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	92								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	92								Ansiktskranium	8	
245III	92							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	92								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	92								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	92								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	92								Handrotsben		
245III	92								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	92								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	92							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	9	
245III	92								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	92							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	92								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	92								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	92								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	92								Fotrotsben		
245III	92								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	92								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	92							Övriga ben			

245III	93	12	56	10,5	50	1,5	Människa	Kranium	Skalltak	1	
245III	93								Skalltak med suturer		
245III	93								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	1	
245III	93								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	93								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	93								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	93								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	93								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	93								Ansiktskranium		
245III	93							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	93								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	93								Armåbågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	93								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	93								Handrotsben		
245III	93								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	93								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	93							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	2	
245III	93								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	93							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	93								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	93								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	93								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	93								Fotrotsben		
245III	93								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	93								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	93							Övriga ben		1	
245III	94	17	164	13,5	144	3,5	Människa	Kranium	Skalltak	7	
245III	94								Skalltak med suturer		
245III	94								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	94								Tänder (<i>Dentes</i>)	1	Sluten rotkanal
245III	94								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	94								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	94								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	94								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	94								Ansiktskranium	1	
245III	94							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	94								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	94								Armåbågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	94								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	94								Handrotsben		
245III	94								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	94								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	94							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	8	
245III	94								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	94							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	94								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	94								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	94								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	94								Fotrotsben		
245III	94								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	94								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	94							Övriga ben			
245III	95	17	159	9,5	130	7,5	Människa	Kranium	Skalltak	16	
245III	95								Skalltak med suturer		
245III	95								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	95								Tänder (<i>Dentes</i>)	5	2 KRONA AV TAND
245III	95								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	95								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	95								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	95								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	95								Ansiktskranium		
245III	95							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	95								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	95								Armåbågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	95								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	95								Handrotsben		
245III	95								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	95								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	95							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	8	
245III	95								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	95							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	95								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	95								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	95								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	95								Fotrotsben		
245III	95								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	95								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	95							Övriga ben			
245III	96	16	136	12,5	110	3,5	Människa	Kranium	Skalltak	7	
245III	96								Skalltak med suturer	5	
245III	96								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	96								Tänder (<i>Dentes</i>)	4	
245III	96								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	96								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	96								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	96								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	96								Ansiktskranium		
245III	96							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	96								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	96								Armåbågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	96								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	96								Handrotsben		
245III	96								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	96								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	96							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	10	
245III	96								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	96							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	96								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	96								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	96								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	96								Fotrotsben		
245III	96								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	96								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	96							Övriga ben			

245III	97	1,3	7	1,3	7	0	Människa	Kranium	Skalltak		
245III	97								Skalltak med suturer		
245III	97								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	97								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	97								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245III	97								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	97								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	97								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	97								Ansiktskranium		
245III	97							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	97								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	97								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	97								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	97								Handrotsben		
245III	97								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	97								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	97							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	97								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	97							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	97								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	97								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	97								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	97								Fotrotsben		
245III	97								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	97								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	97							Övriga ben			
245III	98	4	29	2,5	26	1,5	Människa	Kranium	Skalltak		
245III	98								Skalltak med suturer	2	
245III	98								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	98								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	98								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245III	98								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	98								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	98								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	98								Ansiktskranium		
245III	98							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	98								Strålben (<i>Radius</i>)	1	
245III	98								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	98								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	98								Handrotsben		
245III	98								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	98								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	98							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	98								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	98							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	98								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	98								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	98								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	98								Fotrotsben		
245III	98								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	98								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	98							Övriga ben			
245III	99	91	174	36	123	55	Människa	Kranium	Skalltak	19	
245III	99								Skalltak med suturer	8	
245III	99								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	99								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	99								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245III	99								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	99								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	99								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	99								Ansiktskranium	9	
245III	99							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)	1	
245III	99								Strålben (<i>Radius</i>)	2	
245III	99								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	99								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	99								Handrotsben		
245III	99								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	99								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	99							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	9	
245III	99								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	99							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	99								Skenben (<i>Tibia</i>)	1	
245III	99								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	99								<i>Femur/Tibia</i>	1	
245III	99								Fotrotsben		
245III	99								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	99								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	99							Övriga ben		1	
245III	100	137	426	86	337	51	Människa	Kranium	Skalltak	39	
245III	100								Skalltak med suturer	15	Syns knappt
245III	100								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	1	
245III	100								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	100								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245III	100								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	100								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	100								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	100								Ansiktskranium	31	1 Frontale (KÖNSBEDÖMNING)
245III	100							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	100								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	100								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	100								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	100								Handrotsben		
245III	100								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	100								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	100							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	100								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	100							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	100								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	100								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	100								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	100								Fotrotsben		
245III	100								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	100								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	100							Övriga ben		3	

245III	101	556	1375	386	1 010	170	Människa	Kranium	Skalltak	98	
245III	101								Skalltak med suturer	31	
245III	101								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	2	
245III	101								Tänder (<i>Dentes</i>)	16	
245III	101								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245III	101								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	101								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	101								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	101								Ansiktskranium	57	2 Temporale sin och dx
245III	101							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)	1	
245III	101								Strålben (<i>Radius</i>)	7	
245III	101								Armågsben (<i>Ulna</i>)	3	
245III	101								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	101								Handrotsben		
245III	101								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	101								Fingerben (<i>Phalanx</i>)	1	
245III	101							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	122	
245III	101								Kotor (<i>Vertebrae</i>)	5	
245III	101							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	101								Skenben (<i>Tibia</i>)	7	
245III	101								Vadben (<i>Fibula</i>)	2	
245III	101								<i>Femur/Tibia</i>	3	
245III	101								Fotrotsben		
245III	101								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)	2	I & V (Dx)
245III	101								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	101							Övriga ben		8	
245III	102	0,8	15	0,7	12	0,1	Människa	Kranium	Skalltak	2	
245III	102								Skalltak med suturer	1	
245III	102								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	102								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	102								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245III	102								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	102								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	102								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	102								Ansiktskranium		
245III	102							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	102								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	102								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	102								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	102								Handrotsben		
245III	102								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	102								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	102							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	1	
245III	102								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	102							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	102								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	102								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	102								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	102								Fotrotsben		
245III	102								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	102								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	102							Övriga ben			
245III	103	1,2	21	1	20	0,2	Människa	Kranium	Skalltak		
245III	103								Skalltak med suturer	1	
245III	103								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	103								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	103								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245III	103								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	103								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	103								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	103								Ansiktskranium		
245III	103							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	103								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	103								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	103								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	103								Handrotsben		
245III	103								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	103								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	103							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245III	103								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	103							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	103								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	103								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	103								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	103								Fotrotsben		
245III	103								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	103								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	103							Övriga ben			
245III	104	6	33	4	25	2	Människa	Kranium	Skalltak	1	
245III	104								Skalltak med suturer	2	
245III	104								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	104								Tänder (<i>Dentes</i>)	1	KRONA
245III	104								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245III	104								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	104								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	104								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	104								Ansiktskranium	2	
245III	104							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	104								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	104								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	104								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	104								Handrotsben		
245III	104								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	104								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	104							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	2	
245III	104								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	104							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	104								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	104								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	104								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	104								Fotrotsben		
245III	104								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	104								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	104							Övriga ben			

245III	105	14	154	10,2	105	3,8	Människa	Kranium	Skalltak		
245III	105								Skalltak med suturer	6	
245III	105								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	105								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245III	105								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	105								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	105								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	105								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	105								Ansiktskranium	9	
245III	105							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	105								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	105								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	105								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	105								Handrotsben		
245III	105								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	105								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	105							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	34	
245III	105								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	105							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	105								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	105								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	105								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	105								Fotrotsben		
245III	105								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	105								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	105							Övriga ben			
245III	106	359,6	1073	203	780	156,6	Människa	Kranium	Skalltak	46	
245III	106								Skalltak med suturer	31	
245III	106								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	2	
245III	106								Tänder (<i>Dentes</i>)	10	
245III	106								Framtänder (<i>Insisiv</i>)	3	Ej slutna rotkanaler på 2
245III	106								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	106								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)	2	
245III	106								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)	7	
245III	106								Ansiktskranium	66	
245III	106							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	106								Strålben (<i>Radius</i>)	1	
245III	106								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	106								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	106								Handrotsben	1	
245III	106								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	106								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245III	106							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	111	
245III	106								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245III	106							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	106								Skenben (<i>Tibia</i>)	4	
245III	106								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245III	106								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	106								Fotrotsben		
245III	106								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	106								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	106							Övriga ben		2	
245III	106						Ovis/Capra		Fingerben (<i>Phalanx</i>)	2	Bränning ser annurlunda ut (blåvita)
245III	106						Fågel?			2	
245III	107	85,5	290	38	245	47,5	Människa	Kranium	Skalltak	11	
245III	107								Skalltak med suturer	3	
245III	107								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245III	107								Tänder (<i>Dentes</i>)	3	
245III	107								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245III	107								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245III	107								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245III	107								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245III	107								Ansiktskranium	8	
245III	107							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245III	107								Strålben (<i>Radius</i>)		
245III	107								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245III	107								<i>Radius/Ulna</i>		
245III	107								Handrotsben		
245III	107								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245III	107								Fingerben (<i>Phalanx</i>)	1	
245III	107							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	14	
245III	107								Kotor (<i>Vertebrae</i>)	3	
245III	107							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245III	107								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245III	107								Vadben (<i>Fibula</i>)	1	
245III	107								<i>Femur/Tibia</i>		
245III	107								Fotrotsben		
245III	107								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245III	107								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245III	107							Övriga ben		1	
245IV	108	3	55	2	38	1	Människa	Kranium	Skalltak		
245IV	108								Skalltak med suturer		
245IV	108								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245IV	108								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245IV	108								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245IV	108								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245IV	108								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245IV	108								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245IV	108								Ansiktskranium	2	
245IV	108							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245IV	108								Strålben (<i>Radius</i>)		
245IV	108								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245IV	108								<i>Radius/Ulna</i>		
245IV	108								Handrotsben		
245IV	108								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245IV	108								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	108							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	13	
245IV	108								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245IV	108							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245IV	108								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245IV	108								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245IV	108								<i>Femur/Tibia</i>		
245IV	108								Fotrotsben		
245IV	108								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245IV	108								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	108							Övriga ben		2	

245IV	109	1,5	19	1,5	17		Människa	Kranium	Skalltak		
245IV	109								Skalltak med suturer		
245IV	109								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245IV	109								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245IV	109								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245IV	109								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245IV	109								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245IV	109								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245IV	109								Ansiktskranium		
245IV	109							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humurus</i>)		
245IV	109								Strålben (<i>Radius</i>)		
245IV	109								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245IV	109								<i>Radius/Ulna</i>		
245IV	109								Handrotsben		
245IV	109								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245IV	109								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	109							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	2	
245IV	109								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245IV	109							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245IV	109								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245IV	109								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245IV	109								<i>Femur/Tibia</i>		
245IV	109								Fotrotsben		
245IV	109								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245IV	109								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	109							Övriga ben			
245IV	110	0,1	1	0,1	1	0	Människa	Kranium	Skalltak		
245IV	110								Skalltak med suturer		
245IV	110								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245IV	110								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245IV	110								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245IV	110								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245IV	110								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245IV	110								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245IV	110								Ansiktskranium		
245IV	110							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humurus</i>)		
245IV	110								Strålben (<i>Radius</i>)		
245IV	110								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245IV	110								<i>Radius/Ulna</i>		
245IV	110								Handrotsben		
245IV	110								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245IV	110								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	110							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245IV	110								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245IV	110							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245IV	110								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245IV	110								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245IV	110								<i>Femur/Tibia</i>		
245IV	110								Fotrotsben		
245IV	110								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245IV	110								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	110							Övriga ben			
245IV	111	2	13	1,4	10	0,6	Människa	Kranium	Skalltak	1	
245IV	111								Skalltak med suturer		
245IV	111								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245IV	111								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245IV	111								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245IV	111								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245IV	111								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245IV	111								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245IV	111								Ansiktskranium		
245IV	111							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humurus</i>)		
245IV	111								Strålben (<i>Radius</i>)		
245IV	111								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245IV	111								<i>Radius/Ulna</i>		
245IV	111								Handrotsben		
245IV	111								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245IV	111								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	111							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	2	
245IV	111								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245IV	111							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245IV	111								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245IV	111								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245IV	111								<i>Femur/Tibia</i>		
245IV	111								Fotrotsben		
245IV	111								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245IV	111								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	111							Övriga ben			
245IV	112	2	10	2	10	0	Människa	Kranium	Skalltak		
245IV	112								Skalltak med suturer		
245IV	112								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245IV	112								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245IV	112								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
245IV	112								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245IV	112								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245IV	112								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245IV	112								Ansiktskranium		
245IV	112							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humurus</i>)		
245IV	112								Strålben (<i>Radius</i>)		
245IV	112								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245IV	112								<i>Radius/Ulna</i>		
245IV	112								Handrotsben		
245IV	112								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245IV	112								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	112							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245IV	112								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245IV	112							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245IV	112								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245IV	112								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245IV	112								<i>Femur/Tibia</i>		
245IV	112								Fotrotsben		
245IV	112								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245IV	112								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	112							Övriga ben			

245IV	113	0,1	2	0,1	2	0	Människa	Kranium	Skalltak		
245IV	113								Skalltak med suturer		
245IV	113								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245IV	113								Tänder (<i>Dentes</i>)		
245IV	113								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245IV	113								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245IV	113								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245IV	113								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245IV	113							Övre Extremiteter	Ansiktskranium		
245IV	113								Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245IV	113								Strålben (<i>Radius</i>)		
245IV	113								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245IV	113								<i>Radius/Ulna</i>		
245IV	113								Handrotsben		
245IV	113								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245IV	113								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	113							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)		
245IV	113								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245IV	113							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245IV	113								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245IV	113								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245IV	113								<i>Femur/Tibia</i>		
245IV	113								Fotrotsben		
245IV	113								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245IV	113								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	113							Övriga ben			
245IV	114	31	266	27	240	4	Människa	Kranium	Skalltak	6	
245IV	114								Skalltak med suturer	4	Inte taggiga
245IV	114								Underkäke (<i>Mandibula</i>)		
245IV	114								Tänder (<i>Dentes</i>)	6	
245IV	114								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245IV	114								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245IV	114								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245IV	114								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
245IV	114							Övre Extremiteter	Ansiktskranium	2	
245IV	114								Överarmsben (<i>Humerus</i>)		
245IV	114								Strålben (<i>Radius</i>)		
245IV	114								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245IV	114								<i>Radius/Ulna</i>		
245IV	114								Handrotsben		
245IV	114								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
245IV	114								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	114							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	8	
245IV	114								Kotor (<i>Vertebrae</i>)		
245IV	114							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
245IV	114								Skenben (<i>Tibia</i>)		
245IV	114								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245IV	114								<i>Femur/Tibia</i>		
245IV	114								Fotrotsben		
245IV	114								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245IV	114								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	114							Övriga ben			
245IV	115	575	1870	310	1 420	265	Människa	Kranium	Skalltak	53	
245IV	115								Skalltak med suturer	44	
245IV	115								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	2	
245IV	115								Tänder (<i>Dentes</i>)	45	
245IV	115								Framtänder (<i>Inisiv</i>)		
245IV	115								Hörntand (<i>Canin</i>)		
245IV	115								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
245IV	115								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)	8	KORONOR
245IV	115							Övre Extremiteter	Ansiktskranium	56	
245IV	115								Överarmsben (<i>Humerus</i>)	1	
245IV	115								Strålben (<i>Radius</i>)	2	
245IV	115								Armågsben (<i>Ulna</i>)		
245IV	115								<i>Radius/Ulna</i>		
245IV	115								Handrotsben		
245IV	115								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)	3	1 ej fusionerad
245IV	115								Fingerben (<i>Phalanx</i>)	2	
245IV	115							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	180	
245IV	115								Kotor (<i>Vertebrae</i>)	5	
245IV	115							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)	2	varav 2 epifyser
245IV	115								Skenben (<i>Tibia</i>)	4	varav 2 epifyser
245IV	115								Vadben (<i>Fibula</i>)		
245IV	115								<i>Femur/Tibia</i>		
245IV	115								Fotrotsben		
245IV	115								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
245IV	115								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
245IV	115							Övriga ben		15	5 epifyser och 10 ej fusionerade rörben
245III	Skepp 1	1830,8	6530	1180,4	5 192	650,4					1355
245IV	Skepp 2	614,7	2236	344,1	1 738	270,6					470
TOTALT:		2445,5	8766	1524,5	6 930	921					1825

Benlista RAÄ Fårö 206, Lilla Hoburga

Total vikt (g)	Totalt antal fragment	Vikt av oidentifierade fragg.	Antal oidentifierade fragg. (g)	Vikt av identifierade fragg.	Antal identifierade fragg. (g)	Art	Skelletgrupp	Skelletelement	Antal fragment	Kommentar
239	820	173	615	66		Människa	Kranium	Skalltak	35	
								Skalltak med suturer	3	
								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	1	
								Tänder (<i>Dentes</i>)	1	
								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
								Hörntand (<i>Canin</i>)		
								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
								Ansiktskranium	33	
							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)	2	
								Strålben (<i>Radius</i>)	3	
								Armbågsben (<i>Ulna</i>)	1	
								<i>Radius/Ulna</i>		
								Handrotsben		
								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)		
								Fingerben (<i>Phalanx</i>)		
							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	106	
								Kotor (<i>Vertebrae</i>)	2	
							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
								Skenben (<i>Tibia</i>)	4	
								Vadben (<i>Fibula</i>)	1	
								<i>Femur/Tibia</i>	1	
								Fotrotsben		
								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
							Övriga ben		12	

Benlista RAÄ Stenkyrka 30, Stora Bjers

Total vikt (g)	Totalt antal fragment	Vikt av oidentifierade fragg.	Antal oidentifierade fragg. (g)	Vikt av identifierade fragg.	Antal identifierade fragg. (g)	Art	Skelletgrupp	Skelletelement	Antal fragment	Kommentar
1218	7204	845	6450	373		Människa	Kranium	Skalltak	84	
								Skalltak med suturer	39	
								Underkäke (<i>Mandibula</i>)	1	
								Tänder (<i>Dentes</i>)	11	varav 2 med oslutan kanaler
								Framtänder (<i>Insisiv</i>)		
								Hörntand (<i>Canin</i>)		
								Främre kindtänder (<i>Premolar</i>)		
								Bakre kindtänder (<i>Molar</i>)		
								Ansiktskranium	50	
							Övre Extremiteter	Överarmsben (<i>Humerus</i>)	5	
								Strålben (<i>Radius</i>)	5	
								Armbågsben (<i>Ulna</i>)	1	
								<i>Radius/Ulna</i>		
								Handrotsben	1	trd
								Mellanhandsben (<i>Metacarpus</i>)	2	MCIII
								Fingerben (<i>Phalanx</i>)	8	varav 1 ph3 och 3 ph1
							Kotraden/Bålen	Revben (<i>Costae</i>)	478	
								Kotor (<i>Vertebrae</i>)	11	
							Nedre extremiteter	Lårben (<i>Femur</i>)		
								Skenben (<i>Tibia</i>)	11	
								Vadben (<i>Fibula</i>)	1	
								<i>Femur/Tibia</i>	9	
								Fotrotsben		
								Mellanfotsben (<i>Metatarsus</i>)		
								Tåben (<i>Phalanx</i>)		
							Övriga ben		37	